

International Baccalaureate Middle Years Program Vodič za učenike i roditelje

(2025)

SADRŽAJ

PRVI DIO: OPĆE INFORMACIJE O ŠKOLI	1
Misija IBO-a	1
Misija škole	1
Druga gimnazija kroz vrijeme	1
Saradnja s roditeljima	2
Problemi	2
Školski dan	3
Ponašanje u školi i vaspitno-disciplinske mjere	4
Prisustvo na nastavi	5
Pravila odijevanja	6
Novac i vrijedni predmeti	7
Izleti	7
Vijeće učenika	7
Biblioteka	7
Vannastavne aktivnosti	8
DRUGI DIO: INFORMACIJE O IBO I MYP	9
Šta je IBO?	9
IB Middle Years Program	9
Opća pravila programa	10
Profil IB učenika	10
Nastavni plan i program	11
Konceptualno razumijevanje	11
Kontekstualno učenje	12
<i>Approaches to learning</i>	12
<i>Service and action</i>	13
Nastavni predmeti i predmetne grupe	13
<i>Personal project</i>	14
Ocjenjivanje	14
Pravilnik o akademskom poštenju	16
Uslovi za upis u viši razred	18
Autorska i povezana prava	18
Predmetni profesori	18
TREĆI DIO: MYP KRITERIJI OCJENJIVANJA	19
Grade Boundaries	19
Language and literature	20
Language acquisition	24
Mathematics	28
Sciences	32
Individuals and societies	36
Design	40
Arts	44
Physical and health education	48
Personal project	52
Interdisciplinary learning	56
ČETVRTI DIO: MLA CITATION	59
DODATAK 1 : IB Learner Profile (English version)	61
DODATAK 2: Global contexts	62
DODATAK 3: Approaches to learning	64
DODATAK 4: Pravilnik o ocjenjivanju u IB Middle Years Programu	68

PRVI DIO: OPĆE INFORMACIJE O ŠKOLI

IBO MISIJA

Organizacija za međunarodnu maturu (IBO) ima za cilj omogućiti razvoj znatiželjnih, i brižnih mladih ljudi koji će svojim znanjem, međukulturalnim razumijevanjem i poštovanjem pomoći u stvaranju boljeg i mirnijeg svijeta.

IBO saraduje sa školama, vladama i međunarodnim organizacijama s ciljem razvijanja izazovnih međunarodnih obrazovno-odgojnih programa sa rigoroznim kriterijima ocjenjivanja. Ovi programi podstiču učenike širom svijeta da postanu aktivni i suosjećajni ljudi koji uče tokom cijelog života i koji shvataju da i drugi ljudi, bez obzira na razlike, također mogu biti u pravu.

MISIJA ŠKOLE

Kroz nacionalne i međunarodne obrazovne programe i uz stogodišnju tradiciju, Druga gimnazija Sarajevo ima za cilj pomoći učenicima da razviju svoje talente i primijene ih u različitim situacijama koje današnji svijet donosi.

Prije svega, glavna ideja je među učenicima stvoriti atmosferu prijateljstva, tolerancije i međunarodnog razumijevanja, koja bi se savršeno uklopila u naše društveno okruženje s obzirom na to da je Bosna i Hercegovina jedinstveno mjesto u Evropi gdje su četiri vodeće monoteističke religije prisutne stoljećima. Naš cilj je pomoći učenicima da kritički razmišljaju, posvete se cjeloživotnom učenju i postanu informirani građani globalnog društva.

DRUGA GIMNAZIJA KROZ VRIJEME

Još od 21. januara 1905. godine, kada je tadašnja Zemaljska vlada Bosne i Hercegovine osnovala Drugu gimnaziju Sarajevo, njeni učenici, profesori i ostali uposlenici svojoj školi pomažu izgraditi i zadržati ugled jedne od najpoznatijih i najboljih škola u Sarajevu i Bosni i Hercegovini. U prvim decenijama njenog postojanja školu su pohađali samo učenici muškog spola, ali od 1957. je pohađaju i mladići i djevojke. Kontinuitet rada škola nije prekidala ni za vrijeme dva svjetska rata niti za vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu.

Proteklih decenija ugledu škole su umnogome doprinijeli uspjesi na domaćim i međunarodnim takmičenjima u različitim disciplinama, uključujući matematiku, fiziku, informatiku, sport, strane jezike, itd. Pored gimnazijskog nastavnog plana i programa važećeg za Kanton Sarajevo, u Drugoj gimnaziji se provode i dva međunarodna programa. IB Middle Years Program, koji odgovara prvom i drugom razredu srednje škole, implementira se od 2005. godine, dok se provođenje IB Diploma Programa, koji je ekvivalentan trećem i četvrtom razredu srednje škole, realizira od 2000. godine.

Kako bi kontinuirano ispunjavala zahtjevne standarde IBO-a koji se postavljaju pred sve škole koje provode IB programe, Druga gimnazija Sarajevo je podložna stalnom monitoringu i evaluaciji uspjeha provođenja ovih programa.

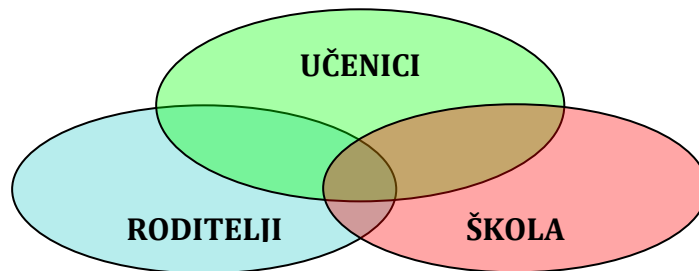
S obzirom na to da je Druga gimnazija Sarajevo državna škola, oba IB programa se implementiraju uz saglasnost nadležnih struktura u Bosni i Hercegovini, a svjedodžbe i diplome stečene kroz školovanje u IB Middle Years Programu i IB Diploma Programu priznate su u Bosni i Hercegovini te im nije potrebna dodatna verifikacija.

SARADNJA S RODITELJIMA

U Drugoj gimnaziji Sarajevo vjerujemo da je saradnja s roditeljima od velike važnosti u odgoju i obrazovanju učenika. Učenici provode dosta vremena u školi. Ipak, u prosjeku učenici u školi godišnje provedu 10-15% vremena, dok ostatak vremena provedu van škole, sa prijateljima ili najčešće sa roditeljima.

U cilju kontinuiranog informisanja roditelja o radu i ponašanju njihove djece, tokom školske godine se održe najmanje **četiri roditeljska sastanka** i to uobičajeno po jedan u svakom tromjesječju. Od svih roditelja se očekuje da prisustvuju ovim sastancima. **Informacije** koje pružaju **razrednici** se održavaju **svake druge sedmice**, pri čemu roditelji imaju slobodu sami procijeniti koliko često žele da im prisustvuju. Pored toga, roditelji se mogu aktivno uključiti u rad Vijeća roditelja. Uobičajeno, Vijeće roditelja sačinjavaju po jedan predstavnik roditelja iz svakog odjeljenja u školi, što znači da Vijeće roditelja u prosjeku čini između 30 i 40 roditelja.

Dva puta u toku školske godine se izdaju **MYP report cards** – na kraju prvog polugodišta i na kraju nastavne godine. Ovi izvještaji o uspjehu učenika se izdaju za svakog učenika pojedinačno i to za svaki predmet i sadrže podatke o gradivu obrađenom u toku polugodišta ili nastavne godine, učenikov akademski uspjeh u skladu sa kriterijima ocjenjivanja propisanim od strane International Baccalaureate Organization, učenikov odnos prema učenju, kao i komentare napisane od strane predmetnih profesora.

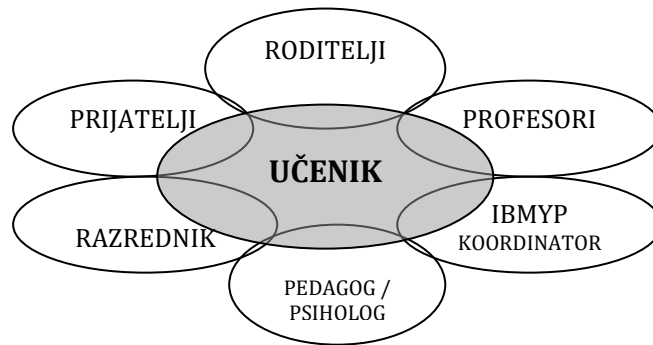
Izuzetno je važno da učenici i roditelji shvate kako je otvorena, iskrena, bliska i stalna saradnja između učenika, roditelja i škole u najboljem interesu samih učenika jer porodica i škola predstavljaju učenikovo najbliže i najbitnije okruženje. Pored toga, poput profesora, sami roditelji su u mnogim životnim aspektima ti koji odgajaju i obrazuju svoju djecu.

PROBLEMI

Veoma je važno da učenici znaju kako uvijek postoji neko kome se mogu obratiti ukoliko se susreću sa poteškoćama ili problemima. Ti problemi mogu se odnositi na školu, ali se mogu odnositi i na nešto sasvim drugačije, poput osjećaja nepravde ili usamljenosti. Učenik se treba osjećati prijatno i sretno tokom vremena koje provodi u školi pa je stoga veoma bitno za učenike da svoje poteškoće i probleme podijele sa ljudima kojima se mogu povjeriti.

Učenici, ukoliko vas nešto čini nesretnim, potražite nekoga s kime možete razgovarati o problemu koji vas muči. Ukoliko se zatvorite u sebe, osjećaj nezadovoljstva može prerasti u pravu frustraciju, a ona vas može udaljiti od vaših obaveza u školi i dovesti u situaciju da svoj potencijal ne iskoristite na način na koji biste mogli. Te frustracije se mogu negativno odraziti i na vaš privatni život. Stoga, ako vas nešto muči, ne oklijevajte da razgovarate s nekim o svom problemu koji vas čini nesretnim, zabrinutim ili frustriranim.

Svi članovi školske zajednice su dio vašeg najbližeg okruženja i pronalaženje nekoga ko je u poziciji da vam pomogne može biti mnogo lakše nego što mislite. Ovdje su pobrojane neke od osoba s kojima možete razgovarati o onome što vas muči:

ŠKOLSKI DAN

Nastava se u školi odvija u dvije smjene od 08:00 do 13:10 i od 13:15 do 19:15 sati. Smjene se mijenjaju sedmično. Trajanje jednog nastavnog časa je 45 minuta. Časovi se realiziraju u sljedećim terminima:

	Čas	Vrijeme
Prva smjena	prvi	08:00-08:45
	drugi	08:50-09:35
	treći	09:40-10:25
	četvrti	10:30-11:15
	veliki odmor	11:15-11:35
	peti	11:35-12:20
	šesti	12:25-13:10
	sedmi / prvi	13:15-14:00
Druga smjena	drugi	14:05-14:50
	treći	14:55-15:40
	veliki odmor	15:40-16:00
	četvrti	16:00-16:45
	peti	16:50-17:35
	šesti	17:40-18:25
	sedmi	18:30-19:15

PONAŠANJE U ŠKOLI I VASPITNO-DISCIPLINSKE MJERE

Svaki učenik ima pravo na:

- sigurno i mirno okruženje,
- učenje u zahtjevnom odgojno-obrazovnom programu,
- život bez uznemiravanja od strane bilo koga,
- zaštitu i toleranciju od strane drugih.

U cilju stvaranja ovakvog okruženja, od učenika se očekuje da:

- prisustvuju svim časovima u skladu sa svojim rasporedom,
- izbjegavaju upotrebu nekulturnog ili provokativnog rječnika prema bilo kome,
- cijene sebe i svoje kolege na taj način što će izbjegavati upotrebu bilo kakvih supstanci koje mogu ugroziti njihovo, zdravlje njihovih kolega i/ili uposlenika škole,
- izbjegavaju upotrebu bilo kakvih predmeta koji mogu ugroziti njihovu sigurnost ili sigurnost njihovih kolega i/ili uposlenika škole,
- razviju i pokažu svoje liderske sposobnosti tako što će preuzimati inicijativu u akademskim, sportskim aktivnostima i/ili u *Service as Action* programu,
- učestvuju u sportskim i kreativnim aktivnostima u skladu sa svojim mogućnostima,
- poštuju osobnost drugih osoba i njihovo vlasništvo,
- tretiraju druge na isti onaj način na koji žele da se drugi odnose prema njima,
- poštuju pravo svake osobe na učenje i osjećaj bezbjednosti u okruženju koje je brižno i koje im pruža podršku.

Neprikladno i neprihvatljivo ponašanje mogu imati lakše i teže posljedice. Te posljedice, između ostalog, uključuju verbalna upozorenja, sastanke sa roditeljima, snižavanje ocjene iz vladanja ili čak isključenje iz škole.

Učenici se suočavaju s lakšim posljedicama za sljedeće oblike ponašanja:

- psovanje i upotrebu uvredljivog rječnika,
- jedenje na času (izuzev u slučaju odobrenja predmetnog profesora usljed posebnih okolnosti),
- galamu i trčanje u učionicama ili na hodnicima,
- upotrebu mobilnih telefona ili drugih elektronskih uređaja na časovima,
- kašnjenje na nastavu.

Učenici se suočavaju sa težim posljedicama za sljedeće oblike ponašanja:

- učestalo kašnjenje na nastavu,
- psovanje upućeno drugim učenicima, profesorima i/ili drugim uposlenicima škole,
- neposluh prema profesorima,
- fizičku agresivnost,
- krađu,
- donošenje u školu opasnih predmeta poput noževa ili vatrenog oružja i sl.,
- posjedovanje i upotrebu alkohola, droga ili cigareta,
- uništavanje školske ili druge imovine,
- neodgovoran odnos prema obavezama u školi.

Ovisno o njihovom obliku i stepenu ozbiljnosti, neprihvatljivi oblici ponašanja mogu rezultirati odgojno-disciplinskim mjerama kojima se snižava učenikova ocjena iz vladanja. Te mjere su sljedeće:

- ukor razrednika – snižavanje ocjene iz vladanja sa primjernog na **vrlo dobro**,
- ukor odjeljenskog vijeća (sačinjenog od profesora koji predaju učeniku) – snižavanje ocjene iz vladanja na **dobro**,
- ukor direktora škole – snižavanje ocjene iz vladanja na **zadovoljava**,
- ukor nastavničkog vijeća (sačinjenog od svih profesora škole) – snižavanje ocjene iz vladanja na **loše**. Ukori nastavničkog vijeća su posljednja odgojno-disciplinska mjera koja može prethoditi učenikovom **isključenju** iz škole.

Učenikova ocjena iz vladanja se snižava i ukoliko učenik neopravdano izostaje sa nastave. Odgojno-disciplinske mjere snižavanja vladanja se izriču u skladu sa sljedećom skalom o broju neopravdanih izostanaka:

- 0-5 neopravdanih izostanaka – vladanje **primjerno**.
- 6-10 neopravdanih izostanaka – vladanje se snižava na **vrlo dobro**.
- 11-19 neopravdanih izostanaka – vladanje se snižava na **dobro**.
- 20-25 neopravdanih izostanaka – vladanje se snižava na **zadovoljava**.
- 26-30 neopravdanih izostanaka – vladanje se snižava na **loše**.
- više od 31 neopravdanog izostanaka – učenik se **isključuje** iz škole.

Učenikova ocjena iz vladanja predstavlja eliminatoran kriterij prilikom učenikovog prelaska u IB Diploma Program po završetku drugog razreda. Učenici s vladanjem nižim od primjernog ne ostvaruju pravo prijave za upis u IB Diploma Program!

PRISUSTVO NA NASTAVI

Od učenika se očekuje da nastavu pohađaju u cijelosti u skladu sa važećim rasporedom. Prisustvo na nastavi je od velike važnosti jer se smatra da su šanse učenika za postizanjem boljih rezultata veće ukoliko prisustvuju časovima i pokušavaju aktivno učestvovati u nastavnom procesu. Važno je da učenici i roditelji shvate da izostajanjem s nastave učenici gube prilike za učenje koje se realiziraju kroz kontakt sa profesorima i ostalim učenicima. Aktivnosti poput diskusija na nastavi, saradnje prilikom rada u grupama, postavljanja pitanja ili odgovaranja na njih, interakcije sa okruženjem, praćenja profesorovih objašnjenja i uputstava te društvene interakcije sa vršnjacima ne mogu se ostvariti bez prisustva na nastavi.

Učenici su obavezni prisustvovati na minimalno 80% časova iz svakog od pojedinačnih predmeta tokom nastavne godine. Ukoliko učenik iz opravdanih razloga (npr. dugotrajna bolest) ne ispunji ovaj uslov, onda taj učenik polaže predmetne/razredne ispite iz predmeta kojima nije prisustvovao u tom minimalnom procentu.

Izostanke sa nastave mogu **opravdati jedino učenikovi roditelji/staratelji** i to samo putem kontakta sa učenikovim **razrednikom**. Ukoliko učenik izostane s nastave, njegov roditelj/staratelj je dužan pružiti odgovarajuće **opravdanje u roku od tri radnih dana** od dana učenikovog izostanka. Roditelj/staratelj tokom jednog polugodišta može usmeno opravdati izostanak učenika za tri nastavna dana. Roditelj/staratelj pravda izostanke učenika zbog bolesti ili drugog opravdanog razloga kada se radi o izostanku od jednog ili dva uzastopna dana, a za tri uzastopna nastavna dana donosi ljekarsko opravdanje ili drugu odgovarajuću dokumentaciju. U slučaju bolesti učenika roditelji/staratelji su dužni donijeti **pisano opravdanje izdato od strane odgovarajuće medicinske ustanove** u roku od **pet**

dana od dana povratka učenika na nastavu. Izostanci koje roditelj/staratelj ne opravda u navedenom roku smatraju se **neopravdanim izostancima**.

Ukoliko je učeniku potrebno **odobrenje za izostanak s nastave**, takve zahtjeve mogu podnijeti roditelji/staratelji lično u pisanoj formi, i to najmanje dvije sedmice prije očekivanog učenikovog izostanka. Posebno je važno da porodice učenika izbjegavaju planiranje produžavanja školskih odmora ili porodična putovanja za vrijeme nastavne godine. Također, kad god je to moguće, odlasci kod zubara ili ljekara se trebaju zakazivati mimo vremena koje učenik provodi na nastavi.

PRAVILA ODIJEVANJA

Cilj postojanja pravila odijevanja je stvaranje pozitivnog okruženja u kojem će se učenici osjećati ugodno, ali istovremeno pokazati svoj respekt prema uzrastima i kulturama predstavljenim u školi. Nerijetko su učenici uzori jedni drugima kada je u pitanju odijevanje, pa samim time trebaju pokazati određeni nivo odgovornosti jedni prema drugima kada je ono u pitanju.

Svrha odgojno-obrazovnih ustanova ne svodi se samo na akademski uspjeh i realizaciju formalnog nastavnog programa. U školama učenici uče i kako se odnositi prema drugim ljudima, kako međusobno saradivati i kako poštovati integritet drugih osoba, uključujući njihov način odijevanja. Društvene vještine koje se razvijaju u školi uključuju i prikladno odijevanje u skladu sa prilikama ili okruženjem. Tokom cijelog života se odijevamo u skladu sa situacijom u kojoj se nalazimo i u tom kontekstu škola ne predstavlja nikakav izuzetak.

Učenici moraju biti odjeveni na način koji je prikladan multikulturalnom i međunarodnom okruženju kakvo škola predstavlja. Učenici imaju visok stepen kako odgovornosti tako i slobode kada je u pitanju odijevanje u školi samim time što se u našoj školi ne praktikuje nošenje posebnih školskih uniformi.

Prilikom odabira odjeće koju nose u školi učenici trebaju imati u vidu sljedeće:

- odjeća ne smije biti providna,
- odjeća ne smije biti preuska,
- preveliki izrezi na odjeći ili visoke štikle na obući se smatraju neprikladnim,
- odjeća ne smije sadržavati slike ili izraze uvredljivog sadržaja,
- nošenje bermuda, šorceva i kratkih suknji je zabranjeno,
- tetovaže moraju biti prekrivene odjećom.

Na časovima Sporta učenici trebaju biti odjeveni u sportsku odjeću, u skladu s uputama koje im budu date od strane predmetnog profesora.

Od učenika koji u školu dođu neprikladno odjeveni bit će zahtijevano da odjenu prikladniju odjeću, pokriju određene dijelove tijela ili neprikladne odjeće. U takvim situacijama **učenici mogu biti poslani i kući da bi se presvukli u odjeću koja je prihvatljiva prema pravilima škole**. Tom prilikom učenici dobivaju **neopravdane izostanke** za broj časova s kojih izostanu dok odu do kuće i vrate se u školu. Roditelji/staratelji učenika mogu biti pozvani na razgovor u vezi s odijevanjem njihove djece ukoliko se ona neprikladno odijevaju. Školska uprava ima posljednju riječ o tome koja je odjeća „prikladna“.

NOVAC I VRIJEDNI PREDMETI

U školi ne postoje pravila kojima se učenicima zabranjuje da u školu donose vrijedne predmete poput mobilnih telefona, tableta i sličnih elektronskih uređaja. Učenicima je dozvoljeno da ovakve uređaje koriste za vrijeme odmora, u kafeteriji ili školskom dvorištu. Međutim, upotreba ovakvih uređaja na nastavi je strogo zabranjena izuzev u slučaju da njihovu upotrebu usljed posebnih okolnosti odobri predmetni profesor. U slučaju njihove upotrebe bez odobrenja, predmetni profesori imaju pravo takve uređaje oduzeti učenicima i predati ih učenikovom razredniku. Oduzeti uređaj će biti vraćen učenikovim roditeljima/starateljima prilikom redovnih sedmičnih termina za informacije. Neodobreno korištenje elektronskih uređaja na nastavi sankcionira se odgojno-disciplinjskim mjerama, tj. snižavanjem vladanja.

Općenito, učenicima se ne preporučuje da vrijedne predmete ili veće količine novca donose u školu. Ukoliko to učine, onda je to na njihovu **vlastitu odgovornost** i **škola ne preuzima odgovornost u slučaju njihovog gubitka ili oštećenja**. U slučaju da nešto izgube, učenici o tome što prije trebaju obavijestiti razrednika, dežurnog profesora ili voditelja nastavnog procesa.

IZLETI

U toku školske godine škola organizuje aktivnosti poput izleta, posjeta ili drugih aktivnosti van škole. Izleti i posjete mogu biti edukativnog, kulturnog, sportskog ili zabavnog karaktera. Eventualne troškove ovih aktivnosti obično snose učenici. Pravila škole koja se odnose na ponašanje učenika se primjenjuju i za vrijeme ovih vanškolskih aktivnosti.

VIJEĆE UČENIKA

Vijeće učenika čine učenici koji predstavljaju sva odjeljenja u školi. Svako odjeljenje predstavlja jedan do dva učenika tako da Vijeće učenika svake godine čini više od 30 učenika. Vijeće učenika se sastaje redovno uz vođstvo pedagoga škole ili drugog profesora delegiranog da rukovodi njegovim radom. Vijeće učenika igra važnu ulogu u organizovanju života učenika u školi. Između ostalih, njegovi članovi raspravljaju o pitanjima organizovanja vannastavnih aktivnosti, izleta, posjeta, ekskurzija, prikupljanja sredstava u dobrotvorne svrhe, pitanja koja se odnose na odgojno-obrazovne procese u školi itd.

BIBLIOTEKA

Biblioteka predstavlja značajnu podršku u provođenju nastavnog programa. Ona učenicima i profesorima škole pruža pristup širokom spektru resursa i informacija. Bibliotečka kolekcija materijala uključuje udžbenike, knjige, audio i video materijale i časopise. Čitaonica je opremljena računarima sa internet konekcijom, listom preporučenih knjiga te katalogom resursa dostupnih učenicima. Na taj način učenicima je obezbijeđen prostor za učenje, čitanje i različite oblike istraživanja. Pristup bibliotečkim resursima, uključujući katalog i čitaonicu, slobodan je u skladu s radnim vremenom izvješanim na ulazu u biblioteku svim danima u kojima se održava nastava. Biblioteka ne radi vikendom, tokom

praznika i ljetnog raspusta. Ponašanje učenika u biblioteci mora biti u skladu sa propisima navedenim na ulazu u biblioteku ili na zidovima biblioteke.

Učenici su dužni po završetku nastavne godine **sve udžbenike, knjige i ostale materijale** koje su posudili iz biblioteke **vratiti u urednom stanju**. Sve dok to ne učine, učenicima neće biti izdate svjedodžbe o završenom razredu.

VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

Na početku svake školske godine učenicima se nudi čitav niz vannastavnih aktivnosti. Učestvovanje u ovim aktivnostima je dobrovoljno. Neke od aktivnosti koje se uobičajeno nude učenicima se odnose na sport (košarka, odbojka, stoni tenis), hor i orkestar, ili rad sekcija poput dramske, literarne, volonterske, novinarske ili historijske. Učenici IB Middle Years Programa imaju mogućnost da ove aktivnosti povežu sa svojim obavezama koje moraju ispuniti u okviru *Service as Action* programa.

DRUGI DIO: INFORMACIJE O IBO AND MYP

ŠTA JE IBO?

International Baccalaureate Organization (Organizacija za međunarodnu maturu) je neprofitabilna obrazovna fondacija fokusirana na obrazovanje i odgoj učenika. Osnovana je 1968. godine i trenutno saraduje sa više od 47000 škola u preko 153 zemalja na svim kontinentima. Zahtjevne IB programe pohađa više od milion učenika uzrasta od tri do devetnaest godina. Glavno sjedište IBO-a se nalazi u Ženevi (Švicarska). Pored njega u funkciji su i sjedišta za četiri IBO regije: 1. Afriku/Evropu/Srednji Istok, 2. Aziju i Pacifik, 3. Latinsku Ameriku i 4. Sjevernu Ameriku i Karipska ostrva.

Četiri programa koje nudi IBO su:

- **IB Primary Years Program** za učenike od 3 do 12 godina, pokrenut 1997. godine.
- **IB Middle Years Program** za učenike od 11 do 17 godina, pokrenut 1994. godine.
- **IB Diploma Program** za učenike od 16 do 19 godina, pokrenut 1968. godine.
- **IB Career-related Certificate** za učenike od 16 do 19 godina, pokrenut 2012. godine.

Sljedeće kvalitete čine IBO jedinstvenom organizacijom:

- Kontinuum obrazovanja.
- Reputacija za provođenje visokokvalitetnih programa duga više od 35 godina.
- Svijest učenika o međunarodnom društvu kroz upoznavanje vlastitog kulturnog i nacionalnog identiteta kao i kulturnog i nacionalnog identiteta drugih ljudi.
- Pozitivan pristup učenju kroz ohrabrivanje učenika da iskažu svoje kritičko mišljenje, postavljaju pitanja, razviju istraživačke vještine, uče o njima najboljim metodama učenja i učestvuju u aktivnostima korisnim za društvo.
- Pristupačnost učenicima u državnim, privatnim i međunarodnim školama.

Dodatne informacije o IBO se mogu pronaći na zvaničnoj web stranici: www.ibo.org.

IB MIDDLE YEARS PROGRAM

Cilj IB Middle Years Programa je da kod svojih učenika razvije:

- Sposobnost i kapacitet učenja tokom cijelog života.
- Sposobnost brze prilagodbe današnjem svijetu koji se mijenja velikom brzinom.
- Samopouzdanje i sposobnost da rade kako samostalno tako i sa drugima.
- Sposobnost da se uključe u komunikaciju sa drugim ljudima bez obzira na granice.
- Poštovanje prema drugima i drugačijima.

Od samih svojih početaka IBMYP se zasniva na tri fundamentalna koncepta koja usmjeravaju njegov razvoj kako na međunarodnom nivou tako i u školama pojedinačno:

- **Holistički pristup učenju** koji se zasniva na izučavanju različitih naučnih disciplina uz akcenat na njihovim međusobnim vezama. Učenici otkrivaju način na koji je ono što uče vezano za stvarni svijet koji ih okružuje.
- **Međukulturalna svijest** – učenici trebaju shvatiti važnost tolerantnog odnosa prema drugim kulturama, cijeniti njihove tekovine i razviti spremnost da saraduju sa ljudima koji imaju drugačije nacionalno i kulturno porijeklo.
- **Komunikacija** je od ključnog značaja za ostvarivanje prethodna dva principa. Usavršavanje maternjeg jezika i učenje stranih jezika predstavlja njen temelj.

OPĆA PRAVILA PROGRAMA

Opća pravila IB Middle Years Programa možete pronaći na web stranici škole u vidu dokumenta MYP General Regulations (2014).

PROFIL IB UČENIKA

Cilj sva tri IB programa je potpomoći razvoj mladih ljudi koji će biti sposobni raditi na stvaranju boljeg i mirnijeg svijeta od ovog u kojem danas živimo.

IB učenici teže biti:

Istraživači	Oni razvijaju svoju prirodnu znatiželju, usvajaju vještine koje su im potrebne da budu u stanju da vrše različite oblike istraživačkog rada i pokažu nezavisnost u svom radu. Kroz takav pristup oni razvijaju i ljubav prema učenju koju mogu da gaje cijelog života.
Znalci	Oni istražuju koncepte, ideje i pitanja koja mogu da imaju lokalni ili globalni značaj. Na taj način oni dolaze do stvarnog znanja i razvijaju razumijevanje širokog i uravnoteženog spektra naučnih disciplina.
Mislioci	Učenici preuzimaju inicijativu u primjeni vještina razmišljanja. Oni razmišljaju kritički i kreativno, pristupaju složenim problemima i donose smislene i moralne odluke.
Komunikatori	Učenici razumiju i izražavaju ideje i informacije uz određeni stepen samopouzdanja i kreativnosti na više od jednog jezika i to na različite načine komunikacije. Oni učinkovito sarađuju sa drugim učenicima.
Principijelni	Učenici djeluju uz određeni nivo integriteta i iskrenosti, uz jak osjećaj za poštenje, pravdu i poštovanje prema dostojanstvu pojedinaca, grupa i zajednica. Oni preuzimaju odgovornost za vlastite postupke i preuzimaju odgovornost za ono što čine.
Brižni	Učenici pokazuju saosjećanje i poštovanje prema potrebama i osjećajima drugih ljudi. Oni se obavezuju na društveno korisni rad i nastoje da pozitivno utiču na život ljudi koji ih okružuju i na okolinu u kojoj borave.
Uravnoteženi	Oni razumiju značaj ravnoteže između intelektualnih, fizičkih i emotivnih čovjekovih strana koja za cilj ima dobrobit njih samih kao i ljudi koji ih okružuju.
Bez predrasuda	Oni razumiju i cijene svoju vlastitu kulturu i prošlost, ali su istovremeno otvoreni prema pogledima, vrijednostima i tradicijama drugih pojedinaca i društvenih zajednica. Oni su navikli da tragaju za različitim pogledima na svijet i da iz toga izvuku pozitivne stvari.
Preuzeti rizik	Oni pristupaju nepoznatim situacijama uz određenu dozu hrabrosti i predviđanja, uz nezavisnost svog duha u istraživanju novih uloga, ideja i strategija. Oni su hrabri i nastoje da brane svoja uvjerenja.
(Samo)kritični	Učenici razmišljaju o i osvrću se na svoje vlastito učenje i iskustva. Oni su u stanju da procijene i razumiju svoje kvalitete ali i slabe strane u cilju daljnjeg učenja i ličnog razvoja.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

Nastavni plan i program IB Middle Years Programa može se prikazati u obliku modela ispod iz kojeg se može jasno vidjeti da se učenik nalazi u središtu samog programa. Oko učenika se nalaze osnovni elementi filozofije IB Middle Years Programa (pristupi podučavanju i učenju, koncepti i globalni konteksti) te osam predmetnih grupa. Važan dio programa predstavljaju *Personal project*, rad koji se radi duži vremenski period, i *Service as Action*, koji predstavlja obavezujuće vannastavne aktivnosti u okviru programa.

KONCEPTUALNO RAZUMIJEVANJE

Konceptualno razumijevanje predstavlja jedan od ključnih elemenata filozofije IB Middle Years Programa. Koncepti predstavljaju jezgru strukture znanja i od učenika zahtijevaju da pokažu nivo razmišljanja koji prevazilaze pukom reproduciranje činjenica i tema. Oni su srž materije koju učenici trebaju zadržati u budućnosti. Postoje dvije vrste koncepta:

- *Ključni koncepti (key concepts)*, prisutni u svim predmetnim grupama, omogućavaju interdisciplinarnu širinu programa. To su široke i snažne ideje koje imaju svoju važnost unutar i između različitih predmeta i naučnih disciplina.
- *Povezani koncepti (related concepts)*, utemeljeni u svim pojedinačnim disciplinama, istražuju ključne koncepte mnogo detaljnije, pružajući programu dodatnu širinu i dubinu. Oni omogućuju dodatno fokusiranje na gradivo specifično za svaki predmet.

U IB Middle Years Programu postoji 16 ključnih koncepata koji se prožimaju kroz nastavni plan i program u osam predmetnih grupa. Ti koncepti su sljedeći:

Estetika	Promjena	Komunikacija	Zajednice
Veze	Kreativnost	Kultura	Razvoj
Oblik	Globalne interakcije	Identitet	Logika
Gledište	Odnosi	Vrijeme, mjesto, prostor	Sistemi

KONTEKSTUALNO UČENJE

Učenje u IB Middle Years Programu zasnovano je na razumijevanju koncepata u različitim kontekstima, pa je stoga svo učenje kontekstualno. Kontekstualnim učenjem se izbjegava njegova površnost i kratkoročnost rezultata. Postoji šest globalnih konteksta:

- Identities and relationships - Identiteti i odnosi,
- Orientation in space and time - Orijehtacija u prostoru i vremenu,
- Personal and cultural expression - Lično i kulturalno izražavanje,
- Scientific and technical innovation - Naučne i tehničke inovacije,
- Globalization and sustainability - Globalizacija i održivost i
- Fairness and development - Pravednost i razvoj.

Više informacija o globalnim kontekstima se može pronaći u *Dodatku 2* ovog vodiča na strani 64.

APPROACHES TO LEARNING

Kroz pristupe učenju (ATL) učenici razvijaju vještine koje im pomažu da “nauče kako učiti”. Oni predstavljaju sredstva za učenje koja su od temeljnog značaja kako bi učenici razvili sposobnost individualnog i timskog rada. U IB programima postoji pet kategorija ATL vještina koje su zatim razložene u deset skupova vještina.

Detaljniji pregled ATL vještina nalazi se u *Dodatku 3* ovog vodiča na strani 66.

SERVICE AS ACTION

Service as Action se odnosi na podizanje svijesti učenika o problemima koji se javljaju u različitim oblicima zajednica kao što su: porodica, škola, grad, država ili cijeli svijet. Kroz ovaj program učenici imaju priliku bolje upoznati zajednice u kojima žive, pronaći svoje mjesto u njima i dati im svoj doprinos.

Kroz *Action* učenici mogu:

- osjećati i pokazati empatiju prema drugima,
- raditi na pozitivnim promjenama u svom ponašanju,
- poduzimati veće i značajnije projekte,
- samostalno djelovati,
- djelovati u saradnji sa drugima,
- baviti se fizičkim aktivnostima,
- sugerirati promjene u postojećim sistemima od kojih bi svi imali korist,
- lobirati ljude na višim položajima da djeluju u pozitivne svrhe.

Service zahtijeva od učenika da izgrade autentične veze između onog što uče u nastavi i onoga s čime se susreću u stvarnom životu. Smisleni *Service* podrazumijeva interakciju, kao što je izgradnja odnosa sa pojedincima ili grupama u zajednici u kojoj živimo. Kroz *Service* učenici:

- postaju svjesniji vlastitih kvaliteta i područja u kojima mogu napredovati,
- poduzimaju aktivnosti koje im pomažu u razvijanju novih vještina,
- evaluiraju i planiraju aktivnosti inicirane od strane učenika,
- pokazuju ustrajnost u svom djelovanju,
- sarađuju sa drugima,
- razmatraju etičke implikacije svog djelovanja,
- razvijaju otvorenost prema drugima i drugačijima kroz globalnu angažiranost, višejezičnost i međukulturalno razumijevanje.

Učenici se zahtjevima obaveznih *Service and Action* aktivnosti upoznaju na početku školske godine.

NASTAVNI PREDMETI I PREDMETNE GRUPE

Predmetna grupa	Predmet	Prvi razred		Drugi razred	
		Sedmično	Godišnje	Sedmično	Godišnje
<i>Language and literature</i>	Engleski jezik i književnost	5	175	5	175
	B/H/S jezik i književnost	4	140	4	140
<i>Language acquisition</i>	Francuski/Njemački/Italijanski jezik	2	70	3	105
<i>Mathematics</i>	Matematika	4	140	4	140
<i>Sciences</i>	Fizika	2	70	2	70
	Hemija	2	70	2	70
	Biologija	2	70	2	70
<i>Individuals and societies</i>	Historija	2	70	2	70
	Geografija	2	70	2	70
<i>Design</i>	Digitalni dizajn	2	70	2	70
<i>Arts</i>	Vizuelna umjetnost	2	70	-	-
	Muzika	-	-	2	70
<i>Physical and health education</i>	Sport	2	70	2	70

U okviru osam predmetnih grupa koje se izučavaju tokom obje godine IB Middle Years Programa, postoji ukupno četrnaest predmeta, s time da se u svakom od razreda izučava po dvanaest predmeta. Bosanskohercegovački državljani izučavaju Bosanski/Hrvatski/Srpski jezik i Engleski jezik kao jezik A. Strani učenici uče Engleski jezik kao jezik A, a Bosanski/Hrvatski/Srpski jezik kao jezik B. Engleski jezik je obavezan za sve učenike i predstavlja jezik nastave u školi, dok je Bosanski/Hrvatski/Srpski jezik obavezan kao zvanični jezik zemlje domaćina. Učenici uče još jedan moderni jezik kao jezik B. Učenici koji su u osnovnoj školi učili francuski ili njemački jezik nastavljaju učiti taj jezik, dok učenici koji u osnovnoj školi nisu učili nijedan od ova dva jezika imaju pravo odabrati koji od ova dva jezika žele učiti, s time da moraju imati u vidu da se od njih očekuje **određeni nivo predznanja** iz odabranog jezika.

Pored ovih predmeta, učenici IB Middle Years Programa između Vjeronauke i Kulture religija biraju fakultativno-obavezni predmet koji se izučava u državnim školama na području Kantona Sarajevo. Ocjena iz ovog predmeta ne ulazi u opći uspjeh učenika u IB Middle Years Programu, ali ulazi u opći uspjeh učenika kada je u pitanju bosanskohercegovačka svjedodžba o završenom razredu gimnazije.

PERSONAL PROJECT

Personal project predstavlja poseban rad koji se radi duži vremenski period i zauzima veoma važno mjesto u programu, tako da ocjena iz *personal projecta* u drugom razredu ima isti značaj kao i ocjena iz bilo kojeg nastavnog predmeta. On je proizvod učenikove vlastite želje i treba reflektirati iskustvo učenika stečeno u IB Middle Years Programu.

Personal project za učenike predstavlja priliku da urade istinski kreativan rad po vlastitom izboru i demonstriraju vještine koje su stekli kroz pristupe učenju. Učenici imaju priliku sami odabrati temu koja budi njihovo zanimanje i prikazati predanost prilikom provođenja svog projekta u finalno djelo. Cilj projekta je procjena učenikove organizacijske i stvaralačke sposobnosti.

Dodatni detalji o *Personal projectu* se nalaze u posebnoj radnoj knjizi za *Personal project* koju svaki učenik dobiva na početku drugog razreda.

OCJENJIVANJE

Ocjenjivanje u IB Middle Years Programu Druge gimnazije Sarajevo se vrši u skladu sa *Pravilnikom o praćenju, vrednovanju i ocjenjivanju učenika u IB Middle Years Programu Druge gimnazije Sarajevo*, koji se nalazi u dodatku 4 ovog dokumenta. Ono se zasniva na primjeni propisanih kriterija ocjenjivanja kojima se definiraju završni nivoi učenikovih dostignuća za svaki od predmeta u okviru osam predmetnih grupa. Pažnja koja se poklanja jednom od kriterija ovisi od sadržaja koji se uči u toku polugodišta ili cijele školske godine. Učenici uvijek trebaju biti upoznati po kojim kriterijima ocjenjivanja se vrši provjera njihovog znanja. Na početku programa se uz pomoć predmetnih profesora upoznaju sa nivoima znanja koje trebaju pokazati za odgovarajuću ocjenu.

Postoje dva načina ocjenjivanja: formativno i sumativno. **Formativno ocjenjivanje** predstavlja integralni dio procesa učenja. U duhu osvrta na vlastiti rad kao jedne od vještina u sklopu *approaches to learning*, ova vrsta ocjenjivanja učenicima i predmetnim

profesorima pomaže da prepoznaju učenikove jake i slabe tačke te im omogućuje da pred sebe postave konkretne ciljeve za unapređenje rezultata. Ova vrsta ocjenjivanja se može vršiti i u vidu samoocjenjivanja. Ona može biti jak motivirajući faktor. **Sumativno ocjenjivanje** predstavlja uobičajeniji način ocjenjivanja učenika i pruža jasnu sliku o nivou uspjeha koji je učenik dosegao u određenom trenutku. Kod primjene ove vrste ocjenjivanja, različiti tipovi zadataka mogu biti postavljeni pred učenike tako da ispunjavaju zacrtane ciljeve u okviru pojedinačnih predmeta ali i omogućavaju primjenu različitih kriterija ocjenjivanja.

Zadaci koji se ocjenjuju u IB Middle Years Programu između ostalog uključuju: usmene prezentacije i odgovore, projekte, testove, eseje, pismene radove, domaće zadatke, grupni rad itd.

Prilikom ocjenjivanja profesori koriste deskriptore za svaki od kriterija ocjenjivanja i prvo određuju učinak učenika prema svakom kriteriju. Završni *nivo dostignuća* (level of achievement) prema svakom od kriterija se sabire i na osnovu njihovog zbira se u skladu sa već određenom skalom za sve predmete izvodi učenikova konačna ocjena za polugodište ili cijelu školsku godinu. Ocjenjivanje je **progresivno** što znači da ukoliko učenici napreduju, profesori ih za postignuti napredak mogu nagraditi višim *nivoom dostignuća* u odnosu na aritmetički prosjek tokom polugodišta ili školske godine. U slučajevima gdje učinak učenika ima negativni trend, učenikov konačni *nivo dostignuća* po kriterijima može biti i niži od aritmetičke sredine.

Način izvještavanja o uspjehu učenika ističe osnovne vrijednosti IB Middle Years Programa. Za svaki od predmeta na kraju polugodišta i školske godine učenici dobivaju pismene izvještaje – **report cards**. Ti izvještaji sadrže sljedeće podatke: teme obrađene u toku polugodišta/školske godine, uspjeh učenika prema kriterijima ocjenjivanja, učenikovu zaključnu ocjenu (1-7), podatke o učenikovom odnosu prema učenju i komentar predmetnog profesora.

Opći opisi ocjena

U tabeli ispod se nalaze generički opisi za svaku od ocjena na MYP skali (1-7). Oni predstavljaju uopćeni opis vještina i znanja koje učenik treba dosegnuti za svaku od ocjena.

Ocjena	Nivo dostignuća	Opis
1	1-5	Rad veoma limitiranog kvaliteta. Neodstatak razumijevanja većine koncepata ili konteksta. Veoma rijetko demonstrira kritičko ili kreativno razmišljanje. Nefleksibilan/na, rijetko koristi znanja i vještine.
2	6-9	Rad ograničenog kvaliteta. Nerazumijevanje ili praznine u razumijevanju mnogih koncepata ili konteksta. Nerijetko demonstrira kritičko ili kreativno razmišljanje. Općenito nefleksibilan/na u upotrebi znanja i vještina, nedovoljno često primjenjuje znanja i vještine.
3	10-14	Rad zadovoljavajućeg kvaliteta. Osnovno razumijevanje mnogih koncepata i konteksta, sa povremenim značajnim nerazumijevanjem ili prazninama u razumijevanju. Počinje demonstrirati neke osnove kritičkog i kreativnog razmišljanja. Često nefleksibilan/na u upotrebi znanja i vještina, zahtijeva podršku čak i poznatim situacijama.
4	15-18	Rad dobrog kvaliteta. Osnovno razumijevanje većine koncepata i konteksta sa vrlo malo nerazumijevanja ili malim prazninama u razumijevanju. Često demonstrira osnove kritičkog i kreativnog razmišljanja. Koristi znanje i vještine sa određenom fleksibilnošću u poznatim situacijama, ali zahtijeva podršku u nepoznatim situacijama.

5	19-23	Rad je općenito visokog kvaliteta. Sigurno razumijevanje koncepata i konteksta. Demonstrira kritičko i kreativno razmišljanje, ponekad uz dozu sofisticiranosti. Koristi znanje i vještine u poznatim situacijama u učionici i iz stvarnog svijeta, te uz podršku u nekim nepoznatim situacijama iz stvarnog svijeta.
6	24-27	Rad je visokog kvaliteta, povremeno i inovativan. Opsežno razumijevanje koncepata i konteksta. Demonstrira kritičko i kreativno razmišljanje, često uz dozu sofisticiranosti. Koristi znanje i vještine u poznatim i nepoznatim situacijama u nastavi i iz stvarnog svijeta i to često nezavisno.
7	28-32	Rad je visokog kvaliteta, često i inovativan. Veoma detaljno i nijansirano razumijevanje koncepata i konteksta. Stalno demonstrira kritičko i kreativno razmišljanje na sofisticiran način. Često na nezavisan i stručan način prenosi znanje i vještine u različitim složenim situacijama u nastavi ili iz stvarnog svijeta.

Ovi opći opisi se ne odnose niti na ijednu od predmetnih grupa. Detaljni opisi ocjena za svaku od osam predmetnih grupa se nalaze u narednom dijelu Vodiča.

PRAVILNIK O AKADEMSKOM POŠTENJU

Iako se ideje, misli i djela drugih ljudi stalno izučavaju, od učenika koji pohađaju IB programe bilo gdje u svijetu se očekuje da prezentiraju isključivo svoj vlastiti rad ili da jasno referenciraju tuđe riječi ili ideje ukoliko su ih koristili. U cilju očuvanja akademskog integriteta i poštenja učenika, profesora i škole u cjelini, Druga gimnazija u IB programima primjenjuje *Pravilnik o akademskom poštenju* prema kojem je bilo koji oblik plagijarizma strogo kažnjiv. Time se učenicima nastoji ukazati na štetnost plagiranja, koje je nažalost široko prisutno u našem društvu. Ovim Pravilnikom se ujedno propisuju i načini citiranja ideja i djela drugih ljudi, opširno prikazani u četvrtom dijelu ovog vodiča. Primjenom tehnika citiranja i referenciranja izvora učenici stječu veoma važne vještine informacijske i medijske pismenosti, koje će im biti od velike koristi u daljem obrazovanju.

Ovim pravilnikom **akademsko poštenje** se definira kao učenikova aktivnost koja za rezultat ima akademski rad koji je originalan i nije zasnovan na varanju, krađi tuđih ideja, neprikladnim oblicima pomoći od strane drugih osoba ili na upotrebi određenih podataka bez navođenja njihovih izvora tamo gdje je to potrebno. S druge strane, **plagijat**, kao čin kojim se krše pravila ovog pravilnika, predstavlja korištenje rada, riječi ili ideja drugih ljudi bez jasnog navođenja čiji su rad, riječi ili ideje u pitanju.

Prekršaji

Svaka aktivnost učenika koja je u suprotnosti sa pravilima International Baccalaureate Organization i koja je u suprotnosti sa gore navedenom definicijom akademskog poštenja smatra se prekršajem. Postoji čitav niz aktivnosti koje se mogu uzeti kao primjeri plagiranja:

- Prepisivanje rečenica ili fraza iz knjiga, sa internet stranica ili iz drugih izvora bez preciznog navođenja izvora u skladu sa tehnikom citiranja koja se koristi u školi.
- Korištenje ideja, likova, teorija i koncepata iz drugih medijskih izvora bez njihovog imenovanja i njihovo predstavljanje kao vlastitih.
- Prepisivanje dijela ili cijelog rada drugog učenika.
- Dopuštanje drugom učeniku da prepíše dio ili cijeli rad.
- Predstavljanje tuđeg rada kao vlastitog.
- Rad sa drugim učenicima na zadatku koji treba biti isključivo vlastiti rad učenika.

Postupci u slučajevima koji uključuju plagiranje

Slučajeve plagiranja koji se dogode na času rješavaju predmetni profesori. Ukoliko sumnjaju da je učenik načinio neki od gore navedenih ili njima sličnih prekršaja profesori imaju dužnost da pokušaju dokazati da je učenički rad plagijat. Profesori koji utvrde da je učenik prekršio pravila o akademskom poštenju taj incident prijavljuju razredniku dotičnog učenika kao i ostalim predmetnim profesorima. **Svi slučajevi plagiranja u bilo kojem od predmeta se registruju kumulativno** tokom školske godine.

Kada se potvrdi da je učenik načinio prekršaj, postupa se po sljedećoj proceduri:

1. Ukoliko učenik plagira rad po prvi put, on/ona će biti ocijenjen nivoom "0" iz svakog od kriterija po kojima se ocjenjuje dati zadatak. Prekršaj se evidentira, a učenik dobiva šansu ponovo uraditi zadatak prema prvobitnim uputama predmetnog profesora.
2. Ukoliko učenik drugi puta načini prekršaj plagiranja, on/ona će biti ocijenjen nivoom "0" iz svakog od kriterija po kojima se ocjenjuje dati zadatak. Prekršaj se evidentira i oba prekršaja se jasno navode u izvještajima o uspjehu učenika na kraju tekućeg polugodišta. Također, predmetni profesor i razrednik sa učenikom obavljaju zvanični razgovor.
3. Ukoliko učenik treći puta načini prekršaj plagiranja, on/ona će biti ocijenjen nivoom "0" iz svakog od kriterija po kojima se ocjenjuje dati zadatak, prekršaji se jasno navode u izvještajima o uspjehu učenika na kraju tekućeg polugodišta te predmetni profesor obavještava IBMYP koordinatora o prekršaju koji se pismeno evidentira u učenikov dosje. Također, saziva se zvanični sastanak kojem pored učenika prisustvuju njegovi roditelji/staratelji, razrednik i IBMYP koordinatore. Tom prilikom se učeniku i roditeljima/starateljima ukazuje na to da će eventualni naredni prekršaj pravilnika o akademskom poštenju biti sankcioniran vaspitno-disciplinskom mjerom snižavanja vladanja jer kontinuirano kršenje školskog pravilnika o akademskom poštenju ukazuje na učenikov negativan stav prema njegovim/njenim obavezama u školi.
4. Ukoliko učenik ponovo prekrši pravila o akademskom poštenju, on/ona će biti ocijenjen nivoom "0" iz svakog od kriterija po kojima se ocjenjuje dati zadatak, a prekršaji se jasno navode u izvještajima o uspjehu učenika na kraju tekućeg polugodišta. Također, zbog kršenja školskih pravila, konkretno pravila o akademskom poštenju, učeniku se izriče vaspitno-disciplinska mjera snižavanja vladanja za još jednu ocjenu.
5. Ukoliko učenik nastavi kršiti pravila definirana školskim pravilnikom o akademskom poštenju, organizovat će se sastanak kolegija IB Middle Years Programa uz prisustvo direktora škole gdje će se raspravljati o daljnjem statusu učenika u IB Middle Years Programu.

Gore navedena procedura i njene mjere se primjenjuju na zadatke pri kojima učenici imaju priliku koristiti različite izvore (knjige, internet, časopise i sl.). Ova procedura se ne odnosi na pokušaje prepisivanja prilikom pismenih ispita (kontrolni radovi, testovi, pismene zadaće i sl.) koji se održavaju na času. Bilo kakva upotreba zabranjenih materijala za vrijeme pisane provjere znanja od strane učenika koje se tretira kao varanje prilikom ispita, on/ona će biti ocijenjen nivoom "0" iz svakog od kriterija po kojima se ocjenjuje dati zadatak bez šanse da ponovo radi tu pisanu provjeru znanja.

Deatalnija pojašnjenja kada je riječ o tipu prekršaja i mjerama koje se sprovode na osnovu istih se nalaze u Pravilniku o akademskom poštenju (*Academic integrity policy*), koji je objavljen na web stranici Druge gimnazije Sarajevo i u skladu s njim se postupa.

USLOVI ZA UPIS U VIŠI RAZRED

Da bi upisali viši razred učenici moraju ispuniti određene uslove. Za prelazak iz prvog MYP razreda u drugi MYP razred i iz drugog MYP razreda u treći razred (tj. Diploma Program ili neko od izbornih područja nacionalnog programa), učenici na kraju školske godine ne smiju imati niti jednu zaključnu ocjenu nižu od ocjene 3. Također, učenikova ocjena iz *Personal projecta* ne smije biti niža od ocjene 3. Pri tome, učenik mora ispoštovati sve interne rokove koji se odnose na izradu projekta u njegovim različitim fazama.

Učenici koji **na kraju prvog i drugog razreda IB Middle Years Programa imaju najmanje ocjenu 4 iz Bosanskog/Hrvatskog/Srpskog jezika, Engleskog jezika i Matematike i primjerno vladanje** stječu pravo da **izravno apliciraju za upis** u IB Diploma Program. Prema upisnoj politici škole, usklađenoj sa IBO propisima, pred ostale učenike se može postaviti **uslov polaganja prijemnih ispita** za upis u Diploma Program i to iz onog/onih od gore navedenih predmeta iz kojih učenik nije ispunio uvjet za direktan upis u Diploma Program.

Da bi uopće stekli pravo apliciranja za upis u IB Diploma Program učenici moraju imati **primjerno vladanje** u toku obje godine svog školovanja u okviru IB Middle Years Programa. Drugim riječima, učenici sa ocjenom iz vladanja nižom od **primjernog ne ispunjavaju uslove** za prijavu za upis u IB Diploma Program. Također, uslove za prijavu za upis u IB Diploma Program **ne ispunjavaju ni učenici** koji su na kraju nastavne godine u prvom ili drugom razredu **upućeni na polaganje popravnih ispita**.

Iako su slični po filozofiji i pristupu te su oba dio Organizacije za međunarodnu maturu, **IB Middle Years Program i IB Diploma Program su odvojeni jedan u odnosu na drugi i upis u IB Middle Years Program**, kako se može zaključiti iz dva prethodna paragrafa, **ne podrazumijeva i upis u IB Diploma Program. Škola zadržava puno pravo izmjene uslova upisa u IB Diploma Program.**

AUTORSKA I POVEZANA PRAVA

Prema Članu 6. *Općih pravila: Middle Years Program*, dostupnih na web stranici škole, učenici tokom školovanja u IB Middle Years Programu u procesu ocjenjivanja produciraju različite materijale u pisanom, audio ili video obliku, ponekad uključujući audio i/ili video snimke samih učenika. Učenici su vlasnici autorskih prava tih materijala, no pohađanjem programa pristaju na to da škola, za zadatake gdje je to potrebno kako bi se adekvatno odgovorilo zahtjevima ocjenjivanja u programu, prikuplja njihove radove u pisanom, audio ili video obliku i eventualno neke od njih pošalje IBO-u u sklopu obavezujućeg nadzora primjene kriterija ocjenjivanja u školi. Škola pisane, audio ili video materijale neće prikazati trećim stranama bez saglasnosti učenika i/ili njihovih roditelja/staratelja u pisanoj formi.

PREDMETNI PROFESORI

Predmetni profesori koji su uključeni u provođenje IB Middle Years Programa obučeni su da budu predavači i ocjenivači u tom programu. Prema pravilima International Baccalaureate Organization svaka škola ima obavezu da svoje profesore šalje na IBO *workshopove* ili da u svojoj školi u saradnji sa IBO-om organizira obuku za svoje profesore koju vode lica ovlaštena za to od strane International Baccalaureate Organization.

TREĆI DIO: MYP KRITERIJI OCJENJIVANJA

GRADE BOUNDARIES

The following boundaries are used to determine student's final grade at the end of a semester or school year, or in situations when a task is assessed against all four assessment criteria:

Grade	Boundaries
1	0 - 5
2	6 - 9
3	10 - 14
4	15 - 18
5	19 - 23
6	24 - 27
7	28 - 32

When a task is assessed against only one assessment criterion, the student's mark is determined using the following boundaries:

Grade	Boundaries
1	0 - 1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6 - 7
7	8

When a task is assessed against two assessment criteria, the student's mark is determined using the following boundaries:

Grade	Boundaries
1	0 - 2
2	3 - 4
3	5 - 7
4	8 - 9
5	10 - 11
6	12 - 13
7	14 - 16

When a task is assessed against three assessment criteria, the student's mark is determined using the following boundaries:

Grade	Boundaries
1	0 - 3
2	4 - 7
3	8 - 11
4	12 - 14
5	15 - 17
6	18 - 20
7	21 - 24

LANGUAGE AND LITERATURE
(English, Bosnian/Croatian/Serbian)

Criterion A: Analysing (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. analyse the content, context, language, structure, technique and style of text(s) and the relationship among texts
- ii. analyse the effects of the creator’s choices on an audience
- iii. justify opinions and ideas, using examples, explanations and terminology
- iv. evaluate similarities and differences by connecting features across and within genres and texts.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. provides limited analysis of the content, context, language, structure, technique and style of text(s) and the relationship among texts ii. provides limited analysis of the effects of the creator’s choices on an audience iii. rarely justifies opinions and ideas with examples or explanations; uses little or no terminology iv. evaluates few similarities and differences by making minimal connections in features across and within genres and texts.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. provides adequate analysis of the content, context, language, structure, technique and style of text(s) and the relationship among texts ii. provides adequate analysis of the effects of the creator’s choices on an audience iii. justifies opinions and ideas with some examples and explanations, though this may not be consistent; uses some terminology iv. evaluates some similarities and differences by making adequate connections in features across and within genres and texts.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. competently analyses the content, context, language, structure, technique, style of text(s) and the relationship among texts ii. competently analyses the effects of the creator’s choices on an audience iii. sufficiently justifies opinions and ideas with examples and explanations; uses accurate terminology iv. evaluates similarities and differences by making substantial connections in features across and within genres and texts.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. provides perceptive analysis of the content, context, language, structure, technique, style of text(s) and the relationship among texts ii. perceptively analyses the effects of the creator’s choices on an audience iii. gives detailed justification of opinions and ideas with a range of examples, and thorough explanations; uses accurate terminology iv. perceptively compares and contrasts by making extensive connections in features across and within genres and texts.

Criterion B: **Organizing** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. employ organizational structures that serve the context and intention
- ii. organize opinions and ideas in a sustained, coherent and logical manner
- iii. use referencing and formatting tools to create a presentation style suitable to the context and intention.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. makes minimal use of organizational structures though these may not always serve the context and intention ii. organizes opinions and ideas with a minimal degree of coherence and logic iii. makes minimal use of referencing and formatting tools to create a presentation style that may not always be suitable to the context and intention.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. makes adequate use of organizational structures that serve the context and intention ii. organizes opinions and ideas with some degree of coherence and logic iii. makes adequate use of referencing and formatting tools to create a presentation style suitable to the context and intention.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. makes competent use of organizational structures that serve the context and intention ii. organizes opinions and ideas in a coherent and logical manner with ideas building on each other iii. makes competent use of referencing and formatting tools to create a presentation style suitable to the context and intention.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. makes sophisticated use of organizational structures that serve the context and intention effectively ii. effectively organizes opinions and ideas in a sustained, coherent and logical manner with ideas building on each other in a sophisticated way iii. makes excellent use of referencing and formatting tools to create an effective presentation style.

Criterion C: Producing text (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. produce texts that demonstrate insight, imagination and sensitivity while exploring and reflecting critically on new perspectives and ideas arising from personal engagement with the creative process
- ii. make stylistic choices in terms of linguistic, literary and visual devices, demonstrating awareness of impact on an audience
- iii. select relevant details and examples to develop ideas.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. produces texts that demonstrate limited personal engagement with the creative process; demonstrates a limited degree of insight, imagination or sensitivity and minimal exploration of and critical reflection on new perspectives and ideas ii. makes minimal stylistic choices in terms of linguistic, literary and visual devices, demonstrating limited awareness of impact on an audience iii. selects few relevant details and examples to develop ideas.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. produces texts that demonstrate adequate personal engagement with the creative process; demonstrates some insight, imagination or sensitivity and some exploration of and critical reflection on new perspectives and ideas ii. makes some stylistic choices in terms of linguistic, literary and visual devices, demonstrating adequate awareness of impact on an audience iii. selects some relevant details and examples to develop ideas.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. produces texts that demonstrate considerable personal engagement with the creative process; demonstrates considerable insight, imagination or sensitivity and substantial exploration of and critical reflection on new perspectives and ideas ii. makes thoughtful stylistic choices in terms of linguistic, literary and visual devices, demonstrating good awareness of impact on an audience iii. selects sufficient relevant details and examples to develop ideas.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. produces texts that demonstrate a high degree of personal engagement with the creative process; demonstrates a high degree of insight, imagination or sensitivity and perceptive exploration of and critical reflection on new perspectives and ideas ii. makes perceptive stylistic choices in terms of linguistic, literary and visual devices, demonstrating good awareness of impact on an audience iii. selects extensive relevant details and examples to develop ideas with precision.

Criterion D: Using language (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. use appropriate and varied vocabulary, sentence structures and forms of expression
- ii. write and speak in a register and style that serve the context and intention
- iii. use correct grammar, syntax and punctuation
- iv. spell (alphabetic languages), write (character languages) and pronounce with accuracy
- v. use appropriate non-verbal communication techniques.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. uses a limited range of appropriate vocabulary and forms of expression ii. writes and speaks in an inappropriate register and style that do not serve the context and intention iii. uses grammar, syntax and punctuation with limited accuracy; errors often hinder communication iv. spells/writes and pronounces with limited accuracy; errors often hinder communication v. makes limited and/or inappropriate use of non-verbal communication techniques.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. uses an adequate range of appropriate vocabulary, sentence structures and forms of expression ii. sometimes writes and speaks in a register and style that serve the context and intention iii. uses grammar, syntax and punctuation with some degree of accuracy; errors sometimes hinder communication iv. spells/writes and pronounces with some degree of accuracy; errors sometimes hinder communication v. makes some use of appropriate non-verbal communication techniques.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. uses a varied range of appropriate vocabulary, sentence structures and forms of expression competently ii. writes and speaks competently in a register and style that serve the context and intention iii. uses grammar, syntax and punctuation with a considerable degree of accuracy; errors do not hinder effective communication iv. spells/writes and pronounces with a considerable degree of accuracy; errors do not hinder effective communication v. makes sufficient use of appropriate non-verbal communication techniques.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. effectively uses a range of appropriate vocabulary, sentence structures and forms of expression ii. writes and speaks in a consistently appropriate register and style that serve the context and intention iii. uses grammar, syntax and punctuation with a high degree of accuracy; errors are minor and communication is effective iv. spells/writes and pronounces with a high degree of accuracy; errors are minor and communication is effective v. makes effective use of appropriate non-verbal communication techniques.

LANGUAGE ACQUISITION
(Bosnian/Croatian/Serbian, French, German, Italian)

Criterion A: Listening (maximum 8)

At the end of phase 3, students should be able to:

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: i. identifies minimal stated information (facts and/or opinions) in simple authentic texts ii. identifies basic conventions in simple authentic texts iii. identifies basic connections in simple authentic texts
3–4	The student: i. identifies some stated information (facts and/or opinions) in simple authentic texts ii. identifies basic conventions in simple authentic texts iii. identifies basic connections in simple authentic texts
5–6	The student: i. identifies most stated information (facts and/or opinions, and supporting details) in a variety of simple authentic texts ii. interprets conventions in simple authentic texts iii. interprets connections in simple authentic texts
7–8	The student: i. identifies explicit and implicit information (facts and/or opinions, and supporting details) in a wide variety of simple authentic texts ii. analyses conventions in simple authentic texts iii. analyses connections in simple authentic texts

Criterion B: **Reading** (maximum 8)

At the end of phase 3, students should be able to:

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: i. identifies minimal stated information (facts and/or opinions) in a variety of simple authentic texts ii. identifies basic conventions in simple authentic texts iii. identifies basic connections in simple authentic texts
3–4	The student: i. identifies some stated information (facts and/or opinions) in a variety of simple authentic texts ii. identifies basic conventions in simple authentic texts iii. identifies basic connections in simple authentic text
5–6	The student: i. identifies most stated information (facts and/or opinions, and supporting details) in a variety of simple authentic texts ii. interprets conventions in simple authentic texts. iii. interprets connections in simple authentic texts
7–8	The student: i. identifies explicit and implicit information (facts and/or opinions, and supporting details) in a wide variety of simple authentic texts ii. analyses conventions in simple authentic texts iii. analyses connections in simple authentic texts

Criterion C: **Speaking** (maximum 8)

At the end of phase 3, students should be able to:

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: i. uses a limited range of vocabulary ii. uses a limited range of grammatical structures with many errors which often hinder communication iii. uses pronunciation and intonation with many errors which often hinder comprehension iv. communicates limited relevant information
3–4	The student: i. uses a basic range of vocabulary ii. uses a basic range of grammatical structures with some errors which sometimes hinder communication iii. uses pronunciation and intonation with some errors which sometimes hinder comprehension iv. communicates some relevant information
5–6	The student: i. uses a range of vocabulary ii. uses a range of grammatical structures with a few errors which do not hinder communication iii. uses pronunciation and intonation with a few errors. However, these do not hinder comprehension iv. communicates most relevant information
7–8	The student: i. uses a wide range of vocabulary ii. uses a wide range of grammatical structures generally accurately iii. uses clear pronunciation and intonation which makes the communication easy to comprehend iv. communicates all or almost all the required information clearly and effectively

Criterion D: **Writing** (maximum 8)

At the end of phase 3, students should be able to:

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. uses a limited range of vocabulary ii. uses a limited range of grammatical structures with many errors which often hinder communication iii. presents some information in a partially-recognizable format using some basic cohesive devices
3–4	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. uses a basic range of vocabulary ii. uses a basic range of grammatical structures with some errors which sometimes hinder communication iii. organizes information in a recognizable format using a range of basic cohesive devices iv. communicates some relevant information with some sense of audience and purpose to suit the context
5–6	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. uses a range of vocabulary ii. uses a range of grammatical structures with a few errors which do not hinder communication iii. organizes information in an appropriate format using simple and some complex cohesive devices iv. communicates most relevant information with a sense of audience and purpose to suit the context
7–8	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. uses a wide range of vocabulary ii. uses a wide range of grammatical structures generally accurately iii. organizes information effectively and coherently in an appropriate format using a wide range of simple and some complex cohesive devices iv. communicates all or almost all the required information with a clear sense of audience and purpose to suit the context

MATHEMATICS

Criterion A: **Knowing and understanding** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. select appropriate mathematics when solving problems in both familiar and unfamiliar situations
- ii. apply the selected mathematics successfully when solving problems
- iii. solve problems correctly in a variety of contexts.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. select appropriate mathematics when solving simple problems in familiar situations ii. apply the selected mathematics successfully when solving these problems iii. generally solve these problems correctly in a variety of contexts
3–4	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. select appropriate mathematics when solving more complex problems in familiar situations ii. apply the selected mathematics successfully when solving these problems iii. generally solve these problems correctly in a variety of contexts
5–6	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. select appropriate mathematics when solving challenging problems in familiar situations ii. apply the selected mathematics successfully when solving these problems iii. generally solve these problems correctly in a variety of contexts
7–8	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. select appropriate mathematics when solving challenging problems in both familiar and unfamiliar situations ii. apply the selected mathematics successfully when solving these problems iii. generally solve these problems correctly in a variety of contexts

Criterion B: Investigating patterns (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. select and apply mathematical problem-solving techniques to discover complex patterns
- ii. describe patterns as general rules consistent with findings
- iii. prove, or verify and justify, general rules.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: i. apply , with teacher support, mathematical problem-solving techniques to discover simple patterns ii. state predictions consistent with patterns.
3–4	The student is able to: i. apply mathematical problem-solving techniques to discover simple patterns ii. suggest general rules consistent with findings.
5–6	The student is able to: i. select and apply mathematical problem-solving techniques to discover complex patterns ii. describe patterns as general rules consistent with findings iii. verify the validity of these general rules.
7–8	The student is able to: i. select and apply mathematical problem-solving techniques to discover complex patterns ii. describe patterns as general rules consistent with correct findings iii. prove , or verify and justify , these general rules.

Criterion C: **Communicating** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. use appropriate mathematical language (notation, symbols and terminology) in both oral and written explanations
- ii. use appropriate forms of mathematical representation to present information
- iii. move between different forms of mathematical representation
- iv. communicate complete, coherent and concise mathematical lines of reasoning
- v. organize information using a logical structure.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. use limited mathematical language ii. use limited forms of mathematical representation to present information iii. communicate through lines of reasoning that are difficult to interpret.
3–4	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. use some appropriate mathematical language ii. use appropriate forms of mathematical representation to present information adequately iii. communicate through lines of reasoning that are complete iv. adequately organize information using a logical structure.
5–6	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. usually use appropriate mathematical language ii. usually use appropriate forms of mathematical representation to present information correctly iii. usually move between different forms of mathematical representation iv. communicate through lines of reasoning that are complete and coherent v. present work that is usually organized using a logical structure.
7–8	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. consistently use appropriate mathematical language ii. use appropriate forms of mathematical representation to consistently present information correctly iii. move effectively between different forms of mathematical representation iv. communicate through lines of reasoning that are complete, coherent and concise v. present work that is consistently organized using a logical structure.

Criterion D: **Applying mathematics in real-life contexts** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. identify relevant elements of authentic real-life situations
- ii. select appropriate mathematical strategies when solving authentic real-life situations
- iii. apply the selected mathematical strategies successfully to reach a solution
- iv. justify the degree of accuracy of a solution
- v. justify whether a solution makes sense in the context of the authentic real-life situation.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. identify some of the elements of the authentic real-life situation ii. apply mathematical strategies to find a solution to the authentic real-life situation, with limited success.
3–4	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. identify the relevant elements of the authentic real-life situation ii. select, with some success, adequate mathematical strategies to model the authentic real-life situation iii. apply mathematical strategies to reach a solution to the authentic real-life situation iv. discuss whether the solution makes sense in the context of the authentic real-life situation.
5–6	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. identify the relevant elements of the authentic real-life situation ii. select adequate mathematical strategies to model the authentic real-life situation iii. apply the selected mathematical strategies to reach a valid solution to the authentic real-life situation iv. explain the degree of accuracy of the solution v. explain whether the solution makes sense in the context of the authentic real-life situation.
7–8	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. identify the relevant elements of the authentic real-life situation ii. select appropriate mathematical strategies to model the authentic real-life situation iii. apply the selected mathematical strategies to reach a correct solution to the authentic real-life situation iv. justify the degree of accuracy of the solution v. justify whether the solution makes sense in the context of the authentic real-life situation.

SCIENCES (Physics, Chemistry, Biology)

Criterion A: **Knowing and understanding** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. explain scientific knowledge
- ii. apply scientific knowledge and understanding to solve problems set in familiar and unfamiliar situations
- iii. analyse and evaluate information to make scientifically supported judgments.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard identified by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. state scientific knowledge ii. apply scientific knowledge and understanding to suggest solutions to problems set in familiar situations iii. interpret information to make judgments.
3–4	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. outline scientific knowledge ii. apply scientific knowledge and understanding to solve problems set in familiar situations iii. interpret information to make scientifically supported judgments.
5–6	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. describe scientific knowledge ii. apply scientific knowledge and understanding to solve problems set in familiar situations and suggest solutions to problems set in unfamiliar situations iii. analyse information to make scientifically supported judgments.
7–8	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. explain scientific knowledge ii. apply scientific knowledge and understanding to solve problems set in familiar and unfamiliar situations iii. analyse and evaluate information to make scientifically supported judgments.

Criterion B: Inquiring and designing (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. explain a problem or question to be tested by a scientific investigation
- ii. formulate a testable hypothesis and explain it using scientific reasoning
- iii. explain how to manipulate the variables, and explain how data will be collected
- iv. design scientific investigations.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard identified by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. state a problem or question to be tested by a scientific investigation ii. outline a testable hypothesis iii. outline the variables iv. design a method, with limited success.
3–4	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. outline a problem or question to be tested by a scientific investigation ii. formulate a testable hypothesis using scientific reasoning iii. outline how to manipulate the variables, and outline how relevant data will be collected iv. design a safe method in which he or she selects materials and equipment.
5–6	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. describe a problem or question to be tested by a scientific investigation ii. formulate and explain a testable hypothesis using scientific reasoning iii. describe how to manipulate the variables, and describe how sufficient, relevant data will be collected iv. design a complete and safe method in which he or she selects appropriate materials and equipment.
7–8	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. explain a problem or question to be tested by a scientific investigation ii. formulate and explain a testable hypothesis using correct scientific reasoning iii. explain how to manipulate the variables, and explain how sufficient, relevant data will be collected iv. design a logical, complete and safe method in which he or she selects appropriate materials and equipment.

Criterion C: **Processing and evaluating** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. present collected and transformed data
- ii. interpret data and explain results using scientific reasoning
- iii. evaluate the validity of a hypothesis based on the outcome of the scientific investigation
- iv. evaluate the validity of the method
- v. explain improvements or extensions to the method.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard identified by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. collect and present data in numerical and/or visual forms ii. interpret data iii. state the validity of a hypothesis based on the outcome of a scientific investigation iv. state the validity of the method based on the outcome of a scientific investigation v. state improvements or extensions to the method.
3–4	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. correctly collect and present data in numerical and/or visual forms ii. accurately interpret data and explain results iii. outline the validity of a hypothesis based on the outcome of a scientific investigation iv. outline the validity of the method based on the outcome of a scientific investigation v. outline improvements or extensions to the method that would benefit the scientific investigation.
5–6	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. correctly collect, organize and present data in numerical and/or visual forms ii. accurately interpret data and explain results using scientific reasoning iii. discuss the validity of a hypothesis based on the outcome of a scientific investigation iv. discuss the validity of the method based on the outcome of a scientific investigation v. describe improvements or extensions to the method that would benefit the scientific investigation.
7–8	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. correctly collect, organize, transform and present data in numerical and/or visual forms ii. accurately interpret data and explain results using correct scientific reasoning iii. evaluate the validity of a hypothesis based on the outcome of a scientific investigation iv. evaluate the validity of the method based on the outcome of a scientific investigation v. explain improvements or extensions to the method that would benefit the scientific investigation.

Criterion D: **Reflecting on the impacts of science** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. explain the ways in which science is applied and used to address a specific problem or issue
- ii. discuss and evaluate the various implications of using science and its application to solve a specific problem or issue
- iii. apply scientific language effectively
- iv. document the work of others and sources of information used.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard identified by any of the descriptors below.
1–2	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. outline the ways in which science is used to address a specific problem or issue ii. outline the implications of using science to solve a specific problem or issue, interacting with a factor iii. apply scientific language to communicate understanding but does so with limited success iv. document sources, with limited success.
3–4	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. summarize the ways in which science is applied and used to address a specific problem or issue ii. describe the implications of using science and its application to solve a specific problem or issue, interacting with a factor iii. sometimes apply scientific language to communicate understanding iv. sometimes document sources correctly.
5–6	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. describe the ways in which science is applied and used to address a specific problem or issue ii. discuss the implications of using science and its application to solve a specific problem or issue, interacting with a factor iii. usually apply scientific language to communicate understanding clearly and precisely iv. usually document sources correctly.
7–8	The student is able to: <ol style="list-style-type: none"> i. explain the ways in which science is applied and used to address a specific problem or issue ii. discuss and evaluate the implications of using science and its application to solve a specific problem or issue, interacting with a factor iii. consistently apply scientific language to communicate understanding clearly and precisely iv. document sources completely.

INDIVIDUALS AND SOCIETY (History, Geography)

Criterion A: **Knowing and understanding** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. use a wide range of terminology in context
- ii. demonstrate knowledge and understanding of subject-specific content and concepts through developed descriptions, explanations and examples.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: i. uses limited relevant terminology ii. demonstrates basic knowledge and understanding of content and concepts with minimal descriptions and/or examples.
3–4	The student: i. uses some terminology accurately and appropriately ii. demonstrates adequate knowledge and understanding of content and concepts through satisfactory descriptions, explanations and examples.
5–6	The student: i. uses a range of terminology accurately and appropriately ii. demonstrates substantial knowledge and understanding of content and concepts through accurate descriptions, explanations and examples.
7–8	The student: i. consistently uses a wide range of terminology effectively ii. demonstrates detailed knowledge and understanding of content and concepts through thorough, accurate descriptions, explanations and examples.

Criterion B: Investigating (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. formulate a clear and focused research question and justify its relevance
- ii. formulate and follow an action plan to investigate a research question
- iii. use research methods to collect and record appropriate, varied and relevant information
- iv. evaluate the process and results of the investigation.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. formulates a research question that is clear or focused and describes its relevance ii. formulates a limited action plan to investigate a research question or does not follow a plan iii. collects and records limited information, not always consistent with the research question iv. makes a limited evaluation of the process and results of the investigation.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. formulates a research question that is clear and focused and describes its relevance in detail ii. formulates and somewhat follows a partial action plan to investigate a research question iii. uses a research method(s) to collect and record mostly relevant information iv. evaluates some aspects of the process and results of the investigation.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. formulates a clear and focused research question and explains its relevance ii. formulates and follows a substantial action plan to investigate a research question iii. uses research method(s) to collect and record appropriate, relevant information iv. evaluates the process and results of the investigation.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. formulates a clear and focused research question and justifies its relevance ii. formulates and effectively follows a comprehensive action plan to investigate a research question iii. uses research methods to collect and record appropriate, varied and relevant information iv. thoroughly evaluates the investigation process and results.

Criterion C: **Communicating** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. communicate information and ideas effectively using an appropriate style for the audience and purpose
- ii. structure information and ideas in a way that is appropriate to the specified format
- iii. document sources of information using a recognized convention.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. communicates information and ideas in a limited way, using a style that is limited in its appropriateness to the audience and purpose ii. structures information and ideas according to the specified format in a limited way iii. documents sources of information in a limited way.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. communicates information and ideas satisfactorily by using a style that is somewhat appropriate to the audience and purpose ii. structures information and ideas in a way that is somewhat appropriate to the specified format iii. sometimes documents sources of information using a recognized convention.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. communicates information and ideas accurately by using a style that is mostly appropriate to the audience and purpose ii. structures information and ideas in a way that is mostly appropriate to the specified format iii. often documents sources of information using a recognized convention.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. communicates information and ideas effectively and accurately by using a style that is completely appropriate to the audience and purpose ii. structures information and ideas in a way that is completely appropriate to the specified format iii. consistently documents sources of information using a recognized convention.

Criterion D: **Thinking critically** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. discuss concepts, issues, models, visual representation and theories
- ii. synthesize information to make valid, well-supported arguments
- iii. analyse and evaluate a wide range of sources/data in terms of origin and purpose, examining values and limitations
- iv. interpret different perspectives and their implications.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. analyses concepts, issues, models, visual representation and theories to a limited extent ii. summarizes information to a limited extent to make arguments iii. describes a limited number of sources/data in terms of origin and purpose and recognizes few values and limitation iv. identifies different perspectives and minimal implications.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. analyses concepts, issues, models, visual representation and theories ii. summarizes information to make arguments iii. analyses and/or evaluates sources/data in terms of origin and purpose, recognizing some values and limitations iv. interprets different perspectives and some of their implications.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. discusses concepts, issues, models, visual representation and theories ii. synthesizes information to make valid arguments iii. effectively analyses and evaluates a range of sources/data in terms of origin and purpose, recognizing values and limitations iv. interprets different perspectives and their implications.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. completes a detailed discussion of concepts, issues, models, visual representation and theories ii. synthesizes information to make valid, well-supported arguments iii. effectively analyses and evaluates a wide range of sources/data in terms of origin and purpose, recognizing values and limitations iv. thoroughly interprets a range of different perspectives and their implications.

DESIGN (Digital design)

Criterion A: Inquiring and analysing (maximum 8)

Students identify the need for a solution to a problem. At the end of year 5, students should be able to:

- i. explain and justify the need for a solution to a problem for a specified client/target audience
- ii. identify and prioritize primary and secondary research needed to develop a solution to the problem
- iii. analyse a range of existing products that inspire a solution to the problem
- iv. develop a detailed design brief, which summarizes the analysis of relevant research.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. states the need for a solution to a problem for a specified client/target audience ii. develops a basic design brief, which states the findings of relevant research.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. outlines the need for a solution to a problem for a specified client/target audience ii. outlines a research plan, which identifies primary and secondary research needed to develop a solution to the problem, with some guidance iii. analyses one existing product that inspires a solution to the problem iv. develops a design brief, which outlines the analysis of relevant research.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. explains the need for a solution to a problem for a specified client/target audience ii. constructs a research plan, which identifies and prioritizes primary and secondary research needed to develop a solution to the problem, with some guidance iii. analyses a range of existing products that inspire a solution to the problem iv. develops a design brief, which explains the analysis of relevant research.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. explains and justifies the need for a solution to a problem for a client/target audience ii. constructs a detailed research plan, which identifies and prioritizes the primary and secondary research needed to develop a solution to the problem independently iii. analyses a range of existing products that inspire a solution to the problem in detail iv. develops a detailed design brief, which summarizes the analysis of relevant research.

Criterion B: **Developing ideas** (maximum 8)

Students develop a solution. At the end of year 5, students should be able to:

- i. develop design specifications, which clearly states the success criteria for the design of a solution
- ii. develop a range of feasible design ideas, which can be correctly interpreted by others
- iii. present the chosen design and justify its selection
- iv. develop accurate and detailed planning drawings/diagrams and outline the requirements for the creation of the chosen solution.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. lists some basic design specifications for the design of a solution ii. presents one design, which can be interpreted by others iii. creates incomplete planning drawings/diagrams.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. lists some design specifications, which relate to the success criteria for the design of a solution ii. presents a few feasible designs, using an appropriate medium(s) or annotation, which can be interpreted by others iii. justifies the selection of the chosen design with reference to the design specification iv. creates planning drawings/diagrams or lists requirements for the creation of the chosen solution.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. develops design specifications, which outline the success criteria for the design of a solution ii. develops a range of feasible design ideas, using an appropriate medium(s) and annotation, which can be interpreted by others iii. presents the chosen design and justifies its selection with reference to the design specification iv. develops accurate planning drawings/diagrams and lists requirements for the creation of the chosen solution.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. develops detailed design specifications, which explain the success criteria for the design of a solution based on the analysis of the research ii. develops a range of feasible design ideas, using an appropriate medium(s) and detailed annotation, which can be correctly interpreted by others iii. presents the chosen design and justifies fully and critically its selection with detailed reference to the design specification iv. develops accurate and detailed planning drawings/diagrams and outlines requirements for the creation of the chosen solution.

Criterion C: **Creating the solution** (maximum 8)

Students create a solution. At the end of year 5, students should be able to:

- i. construct a logical plan, which describes the efficient use of time and resources, sufficient for peers to be able to follow to create the solution
- ii. demonstrate excellent technical skills when making the solution
- iii. follow the plan to create the solution, which functions as intended
- iv. fully justify changes made to the chosen design and plan when making the solution
 - a. present the solution as a whole

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates minimal technical skills when making the solution ii. creates the solution, which functions poorly and is presented in an incomplete form.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. constructs a plan that contains some production details, resulting in peers having difficulty following the plan ii. demonstrates satisfactory technical skills when making the solution iii. creates the solution, which partially functions and is adequately presented iv. outlines changes made to the chosen design and plan when making the solution.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. constructs a logical plan, which considers time and resources, sufficient for peers to be able to follow to create the solution ii. demonstrates competent technical skills when making the solution iii. creates the solution, which functions as intended and is presented appropriately iv. describes changes made to the chosen design and plan when making the solution.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. constructs a detailed and logical plan, which describes the efficient use of time and resources, sufficient for peers to be able to follow to create the solution ii. demonstrates excellent technical skills when making the solution. iii. follows the plan to create the solution, which functions as intended and is presented appropriately iv. fully justifies changes made to the chosen design and plan when making the solution.

Criterion D: **Evaluating** (maximum 8)

Students evaluate the solution. At the end of year 5, students should be able to:

- i. design detailed and relevant testing methods, which generate data, to measure the success of the solution
- ii. critically evaluate the success of the solution against the design specification
- iii. explain how the solution could be improved
- iv. explain the impact of the solution on the client/target audience.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. designs a testing method, which is used to measure the success of the solution ii. states the success of the solution.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. designs a relevant testing method, which generates data, to measure the success of the solution ii. outlines the success of the solution against the design specification based on relevant product testing iii. outlines how the solution could be improved iv. outlines the impact of the solution on the client/target audience.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. designs relevant testing methods, which generate data, to measure the success of the solution ii. explains the success of the solution against the design specification based on relevant product testing iii. describes how the solution could be improved iv. explains the impact of the solution on the client/target audience, with guidance.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. designs detailed and relevant testing methods, which generate data, to measure the success of the solution ii. critically evaluates the success of the solution against the design specification based on authentic product testing iii. explains how the solution could be improved iv. explains the impact of the product on the client/target audience.

ARTS (Visual Arts, Music)

Criterion A: **Investigating** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. investigate a movement(s) or genre(s) in their chosen art discipline, related to the statement of inquiry
- ii. critique an artwork or performance from the chosen movement(s) or genre(s)

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. provides limited information that is not always related to the statement of inquiry ii. outlines features of an artwork or performance including two from elements, techniques and context
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. provides mostly relevant information that is not always related to the statement of inquiry ii. describes features of an artwork or performance including two from elements, techniques and context.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. provides relevant information that is related to the statement of inquiry ii. analyses features of an artwork or performance including elements, techniques and context.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. provides comprehensive, relevant information that is related to the statement of inquiry ii. critiques an artwork or performance including elements, techniques and context.

COMMAND TERM	DEFINITION
Analyse	Break down in order to bring out the essential elements or structure. (To identify parts and relationships, and interpret information to reach conclusions.)
Critique	Provide a critical review or commentary, especially when dealing with works of art or literature.
Describe	Give a detailed account or picture of a situation, event, pattern or process.
Outline	Give a brief account or summary

Criterion B: **Developing** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

The student:

- i. practically explore ideas to inform development of a final artwork or performance
- ii. presents a clear artistic intention for the final artwork or performance in line with the statement of inquiry

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates limited practical exploration of an idea or ideas ii. presents a clear artistic intention in line with the statement of inquiry and states artistic choices.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates sufficient practical exploration of an idea or ideas ii. presents a clear artistic intention in line with the statement of inquiry and describes artistic choices
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates substantial practical exploration of an idea or ideas ii. presents a clear artistic intention in line with the statement of inquiry and explains artistic choices.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates extensive and varied practical exploration of an idea or ideas ii. presents a clear artistic intention in line with the statement of inquiry and justifies artistic choices.

Criterion C: **Creating/Performing** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

The student:

i. create or perform an artwork. (please see the note below regarding progression of skills for this criterion)

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: i. demonstrates limited skills and techniques through the creation or performance of a finalized work.
3–4	The student: i. demonstrates satisfactory use of skills and techniques through the creation or performance of a finalized work.
5–6	The student: i. demonstrates mostly effective use of skills and techniques through the creation or performance of a finalized work.
7–8	The student: i. demonstrates consistently effective use of skills and techniques through the creation or performance of a finalized work

Note: The MYP arts objective and assessment criterion C (creating/performing) is the same for all year groups/stages. The increase in sophistication of skills is determined by the skill set developed through each unit, over the years of study. It is expected that teachers plan carefully the skills they expect students to master over each year of the programme in the MYP arts.

Criterion D: **Evaluating** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. appraise their own artwork or performance
- ii. reflect on their development as an artist

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: i. describes their own artwork or performance ii. outlines their development as an artist.
3–4	The student: i. analyses their own artwork or performance ii. describes their development as an artist
5–6	The student: i. evaluates their own artwork or performance ii. analyses their development as an artist.
7–8	The student: i. thoroughly and perceptively evaluates their own artwork or performance ii. discusses their development as an artist.

COMMAND TERM	DEFINITION
Analyse	Break down in order to bring out the essential elements or structure. (To identify parts and relationships, and interpret information to reach conclusions.)
Describe	Give a detailed account or picture of a situation, event, pattern or process.
Discuss	Offer a considered and balanced review that includes a range of arguments, factors or hypotheses. Opinions or conclusions should be presented clearly and supported by appropriate evidence
Evaluate	Make an appraisal by weighing up the strengths and limitations.
Outline	Give a brief account or summary

PHYSICAL AND HEALTH EDUCATION

Criterion A: **Knowing and understanding** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. explain physical health education factual, procedural and conceptual knowledge
- ii. apply physical and health education knowledge to analyse issues and solve problems set in familiar and unfamiliar situations
- iii. apply physical and health terminology effectively to communicate understanding.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. states physical and health education factual, procedural and conceptual knowledge ii. applies physical and health education knowledge to investigate issues and suggest solutions to problems set in familiar situations iii. applies physical and health terminology to communicate understanding with limited success.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. outlines physical and health education factual, procedural and conceptual knowledge ii. applies physical and health education knowledge to analyse issues and to solve problems set in familiar situations iii. applies physical and health terminology to communicate understanding.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. identifies physical and health education factual, procedural and conceptual knowledge ii. applies physical and health education knowledge to analyse issues to solve problems set in familiar and unfamiliar situations iii. applies physical and health terminology consistently to communicate understanding.
7-8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. explains physical and health education factual, procedural and conceptual knowledge ii. applies physical and health education knowledge to analyse complex issues to solve complex problems set in familiar and unfamiliar situations iii. applies physical and health terminology consistently and effectively to communicate understanding

Notes for criterion A:

- Criterion A must be assessed in non-performance/non-playing situations.
- Criterion A can be assessed only through written or oral tasks.

Criterion B: Planning for performance (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: i. identifies goals to enhance performance ii. constructs a plan to improve physical performance and health.
3–4	The student: i. outlines goals to enhance performance ii. constructs and describes a plan to improve physical performance and health.
5–6	The student: i. explains goals to enhance performance ii. designs and explains a plan to improve physical performance and health
7–8	The student: i. develops goals to enhance performance ii. designs, explains and justifies a plan to improve physical performance and health

Notes for criterion B

- Criterion B can be assessed through units that require students to inquire and plan. Examples include: composition of aesthetic movement routines (such as gymnastics, dance, sport aerobics, martial arts), fitness training programmes, coaching programmes, game creation and laboratory investigations (such as fitness, skill acquisition, energy systems).

Criterion C: **Applying and performing** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. demonstrate and apply a range of skills and techniques effectively
- ii. demonstrate and apply a range of strategies and movement concepts
- iii. analyse and apply information to perform effectively.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates and applies skills and techniques with limited success ii. demonstrates and applies strategies and movement concepts with limited success iii. recalls information to perform.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates and applies skills and techniques ii. demonstrates and applies strategies and movement concepts iii. identifies and applies information to perform.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates and applies a range of skills and techniques ii. demonstrates and applies a range of strategies and movement concepts iii. analyses and applies information to perform.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. demonstrates and applies a range of complex skills and techniques ii. demonstrates and applies a range of complex strategies and movement concepts iii. analyses and applies information to perform effectively.

Notes for criterion C

- Criterion C must be assessed in performance/playing situations.
- A student’s ability to recall and apply skills and techniques effectively could include: accuracy, efficiency, control, coordination, timing, fluency, speed and power.
- A student’s ability to recall and apply strategies and movement concepts effectively could include: the use of space, force and flow of movement and adaptation to various situations.
- A student’s ability to recall and apply information to perform effectively could include: reading the situation, processing information, responding to feedback and making appropriate decisions. Depending on the nature of the activity, these sorts of characteristics should be considered.
- Criterion C is not appropriate for assessing replication of movement routines and umpiring/refereeing.
- Criterion C, strand iii (analyse and apply information to perform effectively) is not applicable for eAssessment

Criterion D: **Reflecting and improving performance** (maximum 8)

At the end of year 5, students should be able to:

- i. explain and demonstrate strategies to enhance interpersonal skills
- ii. analyse and evaluate the effectiveness of a plan based on the outcome
- iii. analyse and evaluate performance.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. identifies and demonstrates strategies to enhance interpersonal skills ii. outlines the effectiveness of a plan based on the outcome iii. outlines and summarizes performance.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. outlines and demonstrates strategies to enhance interpersonal skills ii. explains the effectiveness of a plan based on the outcome iii. describes and summarizes performance.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. describes and demonstrates strategies to enhance interpersonal skills ii. analyses the effectiveness of a plan based on the outcome iii. explains and evaluates performance.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. explains and demonstrates strategies to enhance interpersonal skills ii. analyses and evaluates the effectiveness of a plan based on the outcome iii. analyses and evaluates performance.

Notes for criterion D

- Criterion D is appropriate for assessing personal and social development in sports/performance leadership and officiating.

This criterion is not appropriate for assessing plans for learning how to demonstrate isolated skills. For example, criterion D is not used to assess a student’s plan for demonstrating an isolated skill such as tackling in rugby. However, it is appropriate to assess the effectiveness of a plan for improving defensive performance in rugby by developing a range of skills, strategies and techniques. In this situation, the student may plan to improve multiple areas such as strength, speed, cardiovascular fitness, tackling technique or formation in order to improve overall defensive performance

PERSONAL PROJECT

Criterion A: **Planning** (maximum)

In the personal project, students should be able to:

- i. state a learning goal for the project and explain how a personal interest led to that goal
- ii. state an intended product and develop appropriate success criteria for the product
- iii. present a clear, detailed plan for achieving the product and its associated success criteria

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not achieve a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. states a learning goal ii. states their intended product iii. presents a plan that is superficial or that is not focused on a product.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. states a learning goal and outlines the connection between personal interest(s) and that goal ii. states their intended product and presents basic success criteria for the product iii. presents a plan for achieving the product and some of its associated success criteria.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. states a learning goal and describes the connection between personal interest(s) and that goal ii. states their intended product and presents multiple appropriate success criteria for the product iii. presents a detailed plan for achieving the product and most of its associated success criteria
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. states a learning goal and explains the connection between personal interest(s) and that goal i. states their intended product and presents multiple appropriate, detailed success criteria for the product ii. presents a detailed plan for achieving the product and all of its associated success criteria.

DEFINITIONS	
Learning goal	What students want to learn as a result of doing the personal project.
Product	What students will create for their personal project.
Presents	Offer for display, observation, examination or consideration.
State	Give a specific name, value or other brief answer without explanation or calculation.
Outline	Give a brief account or summary
Describe	Give a detailed account or picture of a situation, event, pattern or process.
Explain	Give a detailed account including reasons or causes

Criterion B: Applying skills (maximum 8)

In the personal project, students should be able to:

- i. explain how the ATL skill(s) was/were applied to help achieve their learning goal
- ii. explain how the ATL skill(s) was/were applied to help achieve their product.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not achieve a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. states which ATL skill(s) was/were applied to help achieve their learning goal ii. states which ATL skill(s) was/were applied to help achieve their product.
3–4	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. outlines which ATL skill(s) was/were applied to help achieve their learning goal, with superficial examples or evidence ii. outlines which ATL skill(s) was/were applied to help achieve their product, with superficial examples or evidence.
5–6	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. describes how the ATL skill(s) was/were applied to help achieve their learning goal, with reference to examples or evidence ii. describes how the ATL skill(s) was/were applied to help achieve their product, with reference to examples or evidence..
7–8	The student: <ul style="list-style-type: none"> i. explains how the ATL skill(s) was/were applied to help achieve their learning goal, supported with detailed examples or evidence ii. explains how the ATL skill(s) was/were applied to help achieve their product, supported with detailed examples or evidence.

DEFINITIONS	
Learning goal	What students want to learn as a result of doing the personal project.
Product	What students will create for their personal project.
ATLskill(s)	One or more of: communication, collaboration, organization, affective, reflection, information literacy, media literacy, critical thinking, creative thinking, transfer.
State	Give a specific name, value or other brief answer without explanation or calculation.
Outline	Give a brief account or summary
Describe	Give a detailed account or picture of a situation, event, pattern or process.
Explain	Give a detailed account including reasons or causes

Criterion C: Reflecting (maximum 8)

In the personal project, students should be able to:

- i. explain the impact of the project on themselves or their learning
- ii. evaluate the product based on the success criteria.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not achieve a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. states the impact of the project on themselves or their learning ii. states whether the product was achieved.
3–4	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. outlines the impact of the project on themselves or their learning ii. states whether the product was achieved, partially supported with evidence or examples.
5–6	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. describes the impact of the project on themselves or their learning ii. evaluates the product based on the success criteria, partially supported with evidence or examples.
7–8	The student: <ol style="list-style-type: none"> i. explains the impact of the project on themselves or their learning ii. evaluates the product based on the success criteria, fully supported with specific evidence or detailed examples.

Notes about *Impact of the project*:

- could refer to any aspect of having done the project: inquiry, action and/or reflection
- could include progress made towards the learning goal
- could include ways in which the student has grown as a learner, such as improvement in the ATL skills or learner profile attributes
- could include ways in which the student has grown or changed as a result of the project.

DEFINITIONS	
Product	What students will create for their personal project.
State	Give a specific name, value or other brief answer without explanation or calculation.
Outline	Give a brief account or summary
Describe	Give a detailed account or picture of a situation, event, pattern or process.
Explain	Give a detailed account including reasons or causes
Evaluate	Make an appraisal by weighing up the strengths and limitations

INTERDISCIPLINARY LEARNING

Criterion A: **Evaluating** (maximum 8)

In order to address real-world and contextual issues and ideas, students will be able to:

- analyse disciplinary knowledge
- evaluate interdisciplinary perspectives within a source, work or text.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not achieve a standard described by any of the descriptors given below.
1–2	The student: <ul style="list-style-type: none"> • attempts to analyse by identifying disciplinary knowledge • attempts to evaluate by stating the strengths or limitations of interdisciplinary perspectives.
3–4	The student: <ul style="list-style-type: none"> • partially analyses by outlining the disciplinary knowledge • partially evaluates by outlining the strengths or limitations of interdisciplinary perspectives.
5–6	The student: <ul style="list-style-type: none"> • analyses by describing disciplinary knowledge • evaluates by describing the strengths and limitations of interdisciplinary perspectives
7–8	The student: <ul style="list-style-type: none"> • fully analyses by explaining disciplinary knowledge • fully evaluates by explaining the strengths and limitations of interdisciplinary perspectives.

Note: *Evaluating* is based on students’ integration of disciplinary knowledge—analysing sources or selecting relevant knowledge from their disciplinary grounding, then evaluating its contribution to the interdisciplinary inquiry.

The command terms in criterion A are analyse and evaluate. The other terms (identify/state, outline, describe, explain) refer to the depth and specificity of students’ analysis of evaluation. Teachers should clarify what this looks like at different levels using the task-specific clarification.

Levels awarded for this criterion should represent the joint assessment of collaborating teachers from all subjects participating in the interdisciplinary inquiry. When student achievement varies in analysing knowledge from different disciplines, teachers should use “best-fit” professional judgment to determine an appropriate level that represents each student’s disciplinary knowledge from all participating disciplines

Criterion B: **Synthesizing** (maximum 8)

In order to address real-world and contextual issues and ideas, students will be able to:

- create a product that communicates a purposeful interdisciplinary understanding
- justify how their product communicates interdisciplinary understanding

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ul style="list-style-type: none">• creates a product that selects disciplinary knowledge in an attempt to communicate some interdisciplinary understanding• states how their product communicates interdisciplinary knowledge.
3–4	The student: <ul style="list-style-type: none">• creates a product that applies disciplinary knowledge to partially communicate interdisciplinary understanding• outlines how their product communicates interdisciplinary knowledge.
5–6	The student: <ul style="list-style-type: none">• creates a product that develops disciplinary knowledge to communicate interdisciplinary understanding• describes how their product communicates interdisciplinary knowledge.
7–8	The student: <ul style="list-style-type: none">• creates a product that synthesizes disciplinary knowledge to communicate effectively purposeful interdisciplinary understanding• justifies how their product communicates interdisciplinary knowledge

Note: For this criterion, strand i should be adapted to be task-specific to the purpose of integration and the product.

Criterion C: **Reflecting** (maximum 8)

In order to address real-world and contextual issues and ideas, students will be able to:

- discuss the development of their own interdisciplinary learning
- discuss how new interdisciplinary understanding enables action.

Achievement level	Level descriptor
0	The student does not reach a standard described by any of the descriptors below.
1–2	The student: <ul style="list-style-type: none">• states the development of their own interdisciplinary learning• states how new interdisciplinary understanding enables future action.
3–4	The student: <ul style="list-style-type: none">• outlines the development of their own interdisciplinary learning• outlines how new interdisciplinary understanding enables action.
5–6	The student: <ul style="list-style-type: none">• describes the development of their own interdisciplinary learning• describes how new interdisciplinary understanding enables action
7–8	The student: <ul style="list-style-type: none">• discusses the development of their own interdisciplinary learning• discusses how new interdisciplinary understanding enables action.

For this criterion, “action” can refer to action taken during the interdisciplinary learning process, or to future action that students have not yet taken, but they may plan to take to extend their interdisciplinary understanding. Teachers can also encourage students to “take” action depending on school context and resources available

SECTION 4: MLA CITATION

MLA referencing style

The Modern Languages Association of America (MLA) style is used for acknowledging source materials in humanities subjects (DP: Group 3). This guide is based on the **MLA 8th Edition**.

Source type	In-text	Reference list
Book	AUTHOR-PAGE (Bartley 100)	Surname, Forename. <i>Title of book</i> . Publisher, year. Bartley, Christopher. <i>An Introduction to Indian Philosophy</i> . Continuum, 2011.
Journal paper	(Ritter 409)	Surname, Forename Initial. "Title of paper." <i>Name of journal</i> , vol. #, no. #, year: pp. #-# Ritter, Joshua R. "Recovering Hyperbole: Rethinking the Limits of Rhetoric for an Age of Excess." <i>Philosophy and Rhetoric</i> , vol. 45, no.4, 2012: pp. 406-28.
Website with author	(<i>Author/website name, without page number</i>) Botton ...	Surname, Forename Initial. "Title of specific webpage". <i>Name of overall website</i> , day month year. Web. URL Accessed day month year. Botton, Alain. "Philosophy". <i>AlaindeBotton.com</i> , n.d. Web. http://www.alaindebotton.com/philosophy.asp . Accessed 10 March 2017.
Website without author	The University of York offers specific support to...	Organisation. "Title of specific webpage". Name of overall website. day month year. Web. URL Accessed day month year. University of York. "Distance Learners". The Writing Centre. 12 Apr. 2013. Web. https://www.york.ac.uk/students/studying/develop-your-skills/studyskills/writing/ . Accessed 10 March 2017.
Blog	In his blog "Supporting Pussy Riot", Fry states...	Fry, Stephen. "Supporting Pussy Riot." <i>The New Adventures of Stephen Fry</i> , 22 August 2012. Web. http://www.stephenfry.com/2012/08/22/supporting-pussy-riot/ . Accessed 10 March 2017.
Digital media (video)	(Shepherd Group)	Shepherd Group. <i>The Construction of the University of York</i> . universityofyorkuk. YouTube. http://www.youtube.com/watch?v=vAfb7XZonrY . Accessed 10 March 2017.

Database	(Eighteenth Century Collections Online)	<i>Eighteenth Century Collections Online</i> . Database. Cengage, 2008. http://gale.cengage.co.uk/product-highlights/history/eighteenth-century-collections-online.aspx Accessed 10 March 2017.
Podcast	Waters admits in his interview with Marc Maron....	Maron, Marc. "Roger Waters." <i>WTF with Marc Maron</i> . 31 October 2016. Podcast. http://www.wtfpod.com/podcast/episode-755-roger-waters . Accessed 10 March 2017.
ChatGPT	("shortened prompt used") ("Tell me about")	"Text of prompt" prompt. <i>ChatGPT</i> , Day Month version, OpenAI, Day Month Year, URL. "Tell me about confirmation bias" prompt. <i>ChatGPT</i> , 13 Feb. version, OpenAI, 16 Feb. 2023, chat.openai.com/chat .

DODATAK 1: IB LEARNER PROFILE (ENGLISH VERSION)

IB LEARNER PROFILE

The aim of all IB programmes is to develop internationally minded people who, recognizing their common humanity and shared guardianship of the planet, help to create a better and more peaceful world.

IB learners strive to be:

Inquirers	They develop their natural curiosity. They acquire the skills necessary to conduct inquiry and research and show independence in learning. They actively enjoy learning and this love of learning will be sustained throughout their lives.
Knowledgeable	They explore concepts, ideas and issues that have local and global significance. In so doing, they acquire in-depth knowledge and develop understanding across a broad and balanced range of disciplines.
Thinkers	They exercise initiative in applying thinking skills critically and creatively to recognize and approach complex problems, and make reasoned, ethical decisions.
Communicators	They understand and express ideas and information confidently and creatively in more than one language and in a variety of modes of communication. They work effectively and willingly in collaboration with others.
Principled	They act with integrity and honesty, with a strong sense of fairness, justice and respect for the dignity of the individual, groups and communities. They take responsibility for their own actions and the consequences that accompany them.
Caring	They show empathy, compassion and respect towards the needs and feelings of others. They have a personal commitment to service, and act to make a positive difference to the lives of others and to the environment.
Balanced	They understand the importance of intellectual, physical and emotional balance to achieve personal well-being for themselves and others.
Open-minded	They understand and appreciate their own cultures and personal histories, and are open to the perspectives, values and traditions of other individuals and communities. They are accustomed to seeking and evaluating a range of points of view, and are willing to grow from the experience.
Risk-takers	They approach unfamiliar situations and uncertainty with courage and forethought, and have the independence of spirit to explore new roles, ideas and strategies. They are brave and articulate in defending their beliefs.
Reflective	They give thoughtful consideration to their own learning and experience. They are able to assess and understand their strengths and limitations in order to support their learning and personal development.

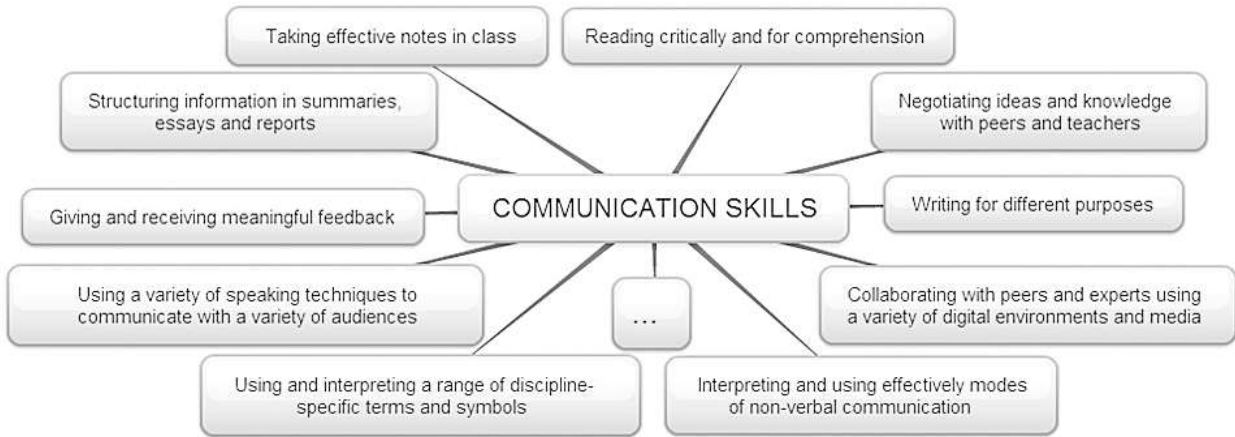
DODATAK 2: GLOBAL CONTEXTS

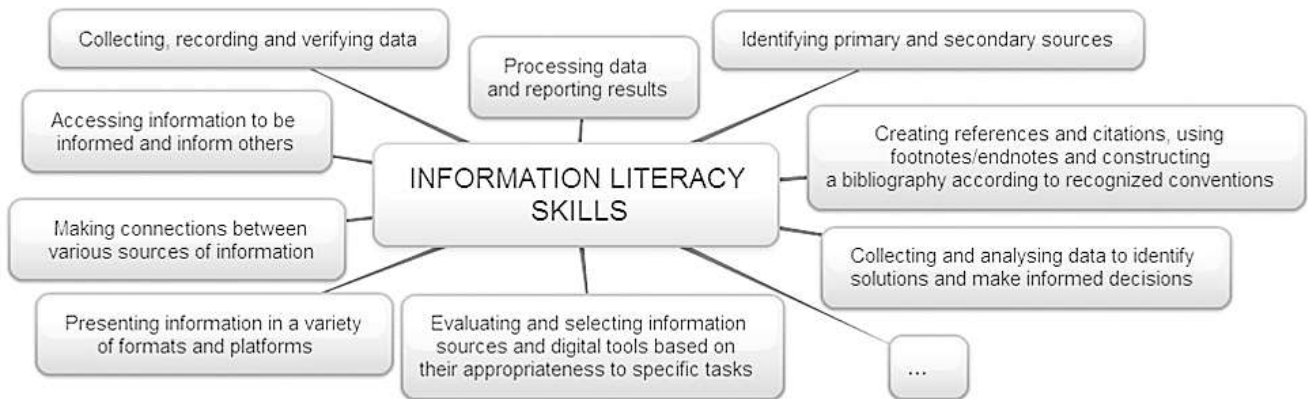
 <p>Identities and Relationships</p>	<p>Who am I? Who are we?</p> <p>Students will explore identity; beliefs and values; personal, physical, mental, social and spiritual health; human relationships including families, friends, communities and cultures; what it means to be human.</p>	<p>Possible explorations to develop:</p> <ul style="list-style-type: none"> • competition and cooperation; teams, affiliation and leadership • identity formation, self-esteem, status, roles and role models • personal efficacy and agency; attitudes, motivations, independence; happiness and the good life • physical, psychological and social development, transitions, health and well-being, lifestyle choices • human nature and human dignity, moral reasoning and ethical judgment, consciousness and mind
 <p>Orientation in Space and Time</p>	<p>What is the meaning of 'where' and 'when'?</p> <p>Students will explore personal histories; homes and journeys; turning points in humankind; discoveries; explorations and migrations of humankind; the relationships between, and the interconnectedness of, individuals and civilizations, from personal, local and global perspectives.</p>	<p>Possible explorations to develop:</p> <ul style="list-style-type: none"> • civilizations and social histories, heritage; pilgrimage, migration, displacement and exchange • epochs, eras, turning points and 'big history' • scale, duration, frequency and variability • peoples, boundaries, exchange and interaction • natural and human landscapes and resources • evolution, constraints and adaptation
 <p>Personal and cultural expression</p>	<p>What is the nature and purpose of creative expression?</p> <p>Students will explore the ways in which we discover and express ideas, feelings, nature, culture, beliefs and values; the ways in which we reflect on, extend and enjoy our creativity; our appreciation of the aesthetic.</p>	<p>Possible explorations to develop:</p> <ul style="list-style-type: none"> • artistry, craft, creation, beauty • products, systems and institutions • social constructions of reality; philosophies and ways of life; belief systems; ritual and play • critical literacy, languages and linguistic systems; histories of ideas, fields and disciplines; analysis and argument • metacognition and abstract thinking • entrepreneurship, practice and competency

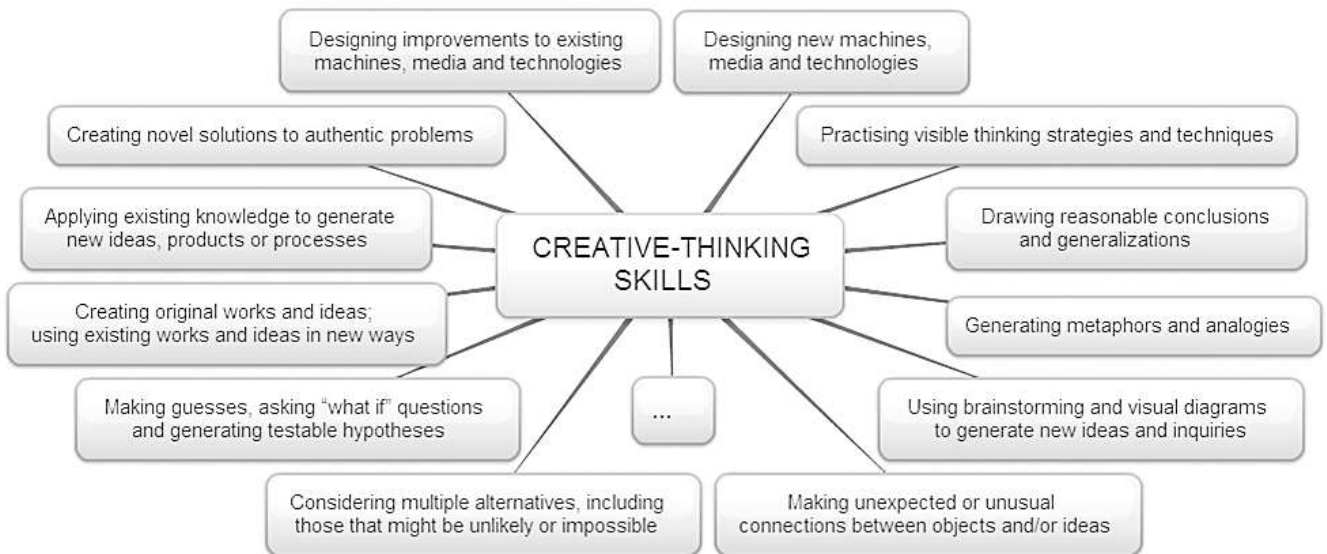
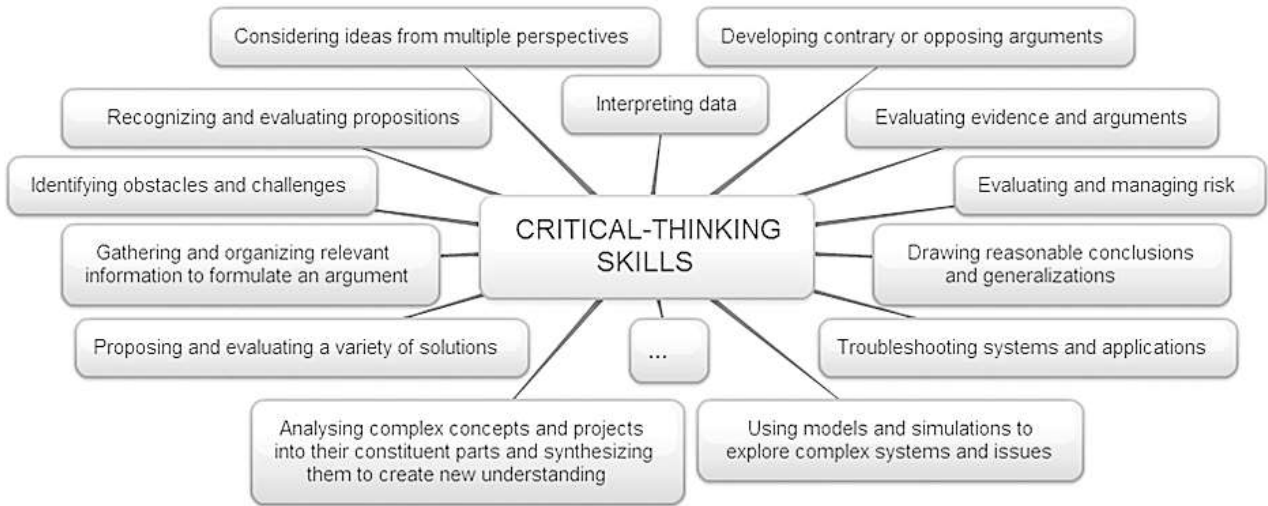
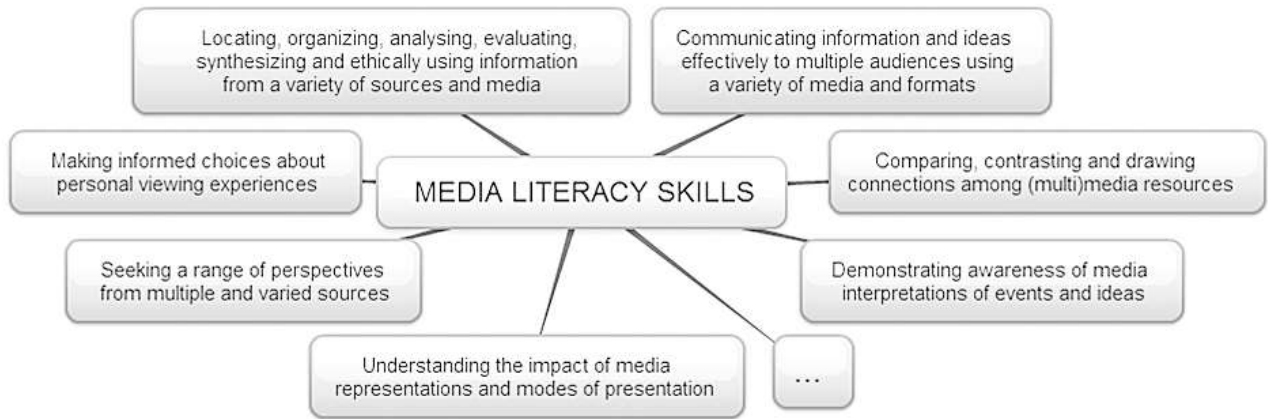
 <p>Scientific and Technical Innovation</p>	<p>How do we understand the worlds in which we live?</p> <p>Students will explore the natural world and its laws; the interaction between people and the natural world; how humans use their understanding of scientific principles; the impact of scientific and technological advances on communities and environments; the impact of environments on human activity; how humans adapt environments to their needs.</p>	<p>Possible explorations to develop:</p> <ul style="list-style-type: none"> • systems, models, methods; products, processes and solutions • adaptation, ingenuity and progress • opportunity, risk, consequences and responsibility • modernization, industrialization and engineering • digital life, virtual environments and the information age • the biological revolution • mathematical puzzles, principles and discoveries
 <p>Globalization and Sustainability</p>	<p>How is everything connected?</p> <p>Students will explore the interconnectedness of human-made systems and communities; the relationship between local and global processes; how local experiences mediate the global; reflect on the opportunities and tensions provided by world-interconnectedness; the impact of decision-making on humankind and the environment.</p>	<p>Possible explorations to develop:</p> <ul style="list-style-type: none"> • markets, commodities and commercialization • human impact on the environment • commonality, diversity and interconnection • consumption, conservation, natural resources and public goods • population and demography • urban planning, strategy and infrastructure
 <p>Fairness and Development</p>	<p>What are the consequences of our common humanity?</p> <p>Students will explore rights and responsibilities; the relationship between communities; sharing finite resources with other people and with other living things; access to equal opportunities; peace and conflict resolution.</p>	<p>Possible explorations to develop:</p> <ul style="list-style-type: none"> • democracy, politics, government and civil society • inequality, difference and inclusion • human capability and development ; social entrepreneurs • rights, law, civic responsibility and the public sphere • justice, peace and conflict management • power and privilege • authority , security and freedom • imagining a hopeful future

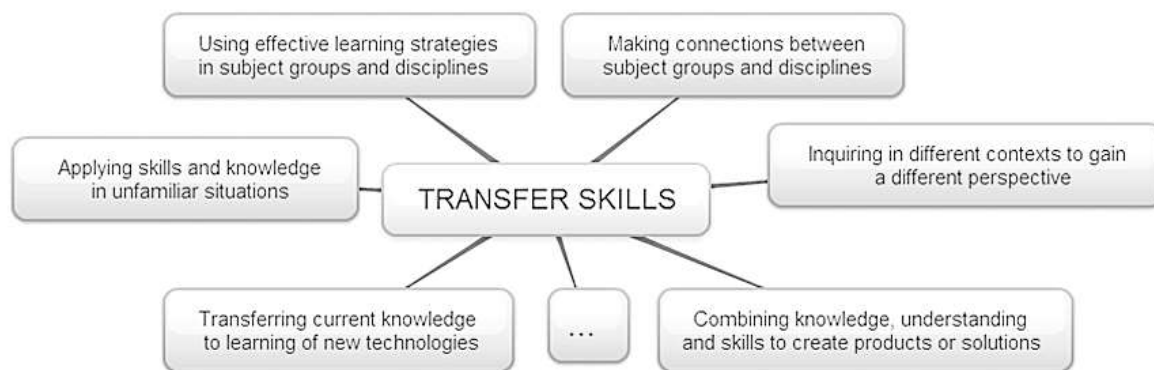
DODATAK 3: APPROACHES TO LEARNING

Mind maps below provide examples of some of the most important skills in ten approaches to learning skill clusters.

DODATAK 4: PRAVILNIK O PRAĆENJU, VREDNOVANJU I OCJENJIVANJU UČENIKA IB MIDDLE YEARS PROGRAMA U DRUGOJ GIMNAZIJI SARAJEVO

Na osnovu Pravilnika o praćenju, vrednovanju i ocjenjivanju učenika osnovnih i srednjih škola u Kantonu Sarajevo („Sl. novine Kantona Sarajevo“ br. 40/16) i dokumenata International Baccalaureate Organization (Organizacija za međunarodnu maturu, u daljem tekstu: IBO) koji definiraju procese vrednovanja i ocjenjivanja učenika u IB Middle Years Programu Programme Standards and practices (IBO, januar 2014.), Middle Years Programme: From Principles into Practice (IBO, maj 2014.) i relevantnih vodiča za svih osam predmetnih grupa u okviru IB Middle Years Programa, Školski odbor Druge gimnazije Sarajevo donosi

Član 1.

(Predmet pravilnika)

- (1) Ovim pravilnikom se propisuje način vrednovanja i ocjenjivanja učenika u IB Middle Years Programu u Drugoj gimnaziji Sarajevo, načini provjeravanja njihovog znanja, vještina, sposobnosti i primjene stečenih znanja i okvirni kalendar pisanih provjera znanja.
- (2) Ovim pravilnikom se definišu prava i dužnosti nastavnika, učenika i njihovih roditelja, odnosno staratelja (u daljem tekstu: roditelja), direktora Druge gimnazije Sarajevo i koordinatora IB Middle Years Programa u postupcima praćenja i ocjenjivanja učenika tokom školske godine.
- (3) Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za osobe su zbog rodne ravnopravnosti u jednom rodu, i odnose se na ženski i muški rod.

Član 2.

(Definicije pojmova)

- (1) Praćenje je kontinuirano uočavanje i bilježenje zapažanja o nivou postignuća i ostvarivanju postavljenih zadataka koji su definisani Nastavnim planom i programom.
- (2) Vrednovanje je kontinuirano i sistematično prikupljanje podataka u procesu učenja i postignuću nivoa kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definisanim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a ostvaruje se praćenjem, provjeravanjem i ocjenjivanjem.
- (3) Ocjenjivanje je vrednovanje svih važnih činjenica o učeničkim postignućima tokom praćenja i provjeravanja iz svakog nastavnog predmeta, a izražava se ocjenom u skladu sa propisima IBO-a.
- (4) Eksterno ocjenjivanje rada učenika i profesora vrši se kroz obaveznu moderaciju *personal projects* na kraju završnog razreda IB Middle Years Programa i kroz moderaciju i monitoring ocjenjivanja iz nastavnih predmeta, koje pred školu postavi IBO u skladu sa svojim standardima i praksom.
- (5) Tehnike ocjenjivanja podrazumijevaju različite postupke vrednovanja postignutih rezultata i usvojenog učeničkog znanja. Mogu biti opće i specifične. Opće se odnose na sve nastavne predmete i razrede, dok se specifične odnose na one predmete ili nastavne oblasti u kojima je pojedina tehnika primjenjiva.

Član 3.

(Kriteriji ocjenjivanja)

- (1) Kriteriji vrednovanja postignuća učenika proizlaze iz propisa IBO-a. Definirani su u dokumentima *Programme Standards and practices* (IBO, januar 2014.), *Middle Years Programme: From Principles into Practice* (IBO, maj 2014.) i relevantnim vodičima za svih osam predmetnih grupa u okviru IB Middle Years Programa.

- (2) Kriterije ocjenjivanja određenog nastavnog predmeta i/ili predmetne grupe, te načine, skale i postupke vrednovanja propisuje IBO. Kao ustanova licencirana za provedbu IB Middle Years Programa škola je obavezna primjenjivati kriterije ocjenjivanja za svaki predmet u skladu s uputama IBO-a.
- (3) Ocjenjivanje iz svakog predmeta se vrši isključivo na osnovu kriterija ocjenjivanja za predmetnu grupu u okviru koje se taj predmet nalazi.
- (4) U okviru svakog kriterija ocjenjivanja definiraju se nivoi postignuća učenika obilježeni konkretnim deskriptorima i bročanim vrijednostima (0-8).
- (5) Svaki učenik iz svakog kriterija ocjenjivanja iz svakog predmeta u toku jednog polugodišta mora biti ocijenjen najmanje jedanput, odnosno najmanje dvaput u toku nastavne godine. Isto pravilo važi i za svaki ishod učenja - *strand* - u okviru svakog pojedinačnog kriterija. Poželjno je da učenici iz svakog *stranda* svakog kriterija svakog predmeta budu ocijenjeni i više od dva puta.

Član 4.

(Vrste ocjenjivanja)

- (1) Ocjenjivanje je opisno i bročano, a izražava se ocjenom u skladu sa propisima IBO-a.
- (2) Opisno ocjenjivanje se realizuje prema deskriptorima koje formuliše i donosi IBO, a čini ih dostupnim IB školama kroz relevantne vodiče za svaku od osam predmetnih grupa.
- (3) Brojčane ocjene su: *excellent* - odličan (7), *very good* - vrlo dobar (6), *good* - dobar (5), *satisfactory* - dovoljan (4), *mediocre* - prosječan (3), *poor* - loš (2) i *very poor* - veoma loš (1).

Član 5.

(Tehnike ocjenjivanja)

- (1) Tehnike ocjenjivanja se dijele na opće i specifične.
- (2) Opće tehnike ocjenjivanja:
 - a) Usmena provjera znanja u kojoj do izražaja dolazi sposobnost verbalnog i/ili neverbalnog izražavanja učenika, u skladu s kriterijima ocjenjivanja IBO-a koji se odnose na usmenu provjeru znanja.
 - b) Pisana provjera znanja vrši se iz predmeta za koje je to predviđeno nastavnim planom i programom, kriterijima ocjenjivanja i ciljevima i zadacima koje za te predmete definira IBO.
 - c) Ocjenjivanje kod grupnog rada učenika se koristi kako bi se ocijenila cijela grupa ili pojedinac. Ovakvom načinu ocjenjivanja treba prethoditi jasno postavljanje zadatka i kriteriji ocjenjivanja unutar grupe.
 - d) Ocjenjivanje projektnog zadatka koji rješava učenik ili grupa učenika, a uvodi ih u istraživanje i pronalaženje te pisano ili verbalno izvještavanje o urađenom.
 - e) Ocjenjivanjem učeničke sveske, u koju učenik unosi bilješke i vježbe iz određenog predmeta, ocjenjuje se učenikova marljivost, kreativno razmišljanje, kritičko razmišljanje, preglednost, odgovornost i postupnost, u skladu s kriterijima ocjenjivanja IBO-a koji se odnose na ovaj oblik provjere znanja.
 - f) Ocjenjivanjem zadataka koji se rade kod kuće, a kojima se ocjenjuje učenikova tačnost, odgovornost, trud, kritičko i kreativno razmišljanje, organizacija, sadržaj i drugi elementi rada u skladu s kriterijima ocjenjivanja IBO-a koji se odnose na ovaj oblik provjere znanja iz svakog pojedinačnog predmeta.
 - g) Ocjenjivanje praktičnog rada, u onim predmetima gdje je to predviđeno prirodom predmeta, ocjenjuje se nivo teoretskog znanja potrebnog za provođenje tehničkih radnji, primjena teoretskog znanja u praksi, manuelne vještine, sposobnost za individualni i timski rad.

Specifične tehnike ocjenjivanja iz člana 2. stav (5):

a) Dnevnik rada predstavlja individualne bilješke u kojima učenici opisuju svoje iskustvo učenja po nastavnim cjelinama/*unitima*. Upotrebljava se za evidenciju praktičnog rada učenika.

b) Zadatkom se vrši provjera usvojenih znanja onoga što su učenici stekli tokom nastave u školi sa onim što su oni sposobni uraditi bez pomoći nastavnika, doprinosi razvijanju mišljenja, mogućnost provjeravanja i primjene znanja u samostalnom radu, objektivno pokazuje stepen samostalnosti učenika, sa ciljem utvrđivanja:

- tačnosti,
- analitičkog pristupa (postupka),
- kreativnosti,
- poštovanja vremena izrade,
- urednosti i preglednosti,
- sposobnosti prezentacije.

c) Portfolio je zbirka koja sadrži radove koje je učenik napravio u nekoj nastavnoj cjelini/*unitu* uz nastavnikov stalni ili povremeni nadzor, a uključuje:

- dokumentaciju postignuća,
- samoevaluacije,
- procese izrade radova,
- analize iskustva učenja.

Portfolio predstavlja primjere rada koji pokazuju napredak ili izostanak napretka u određenim oblastima.

d) Test praktičnih vještina - ocjena iz ove tehnike je dokaz razumijevanja i sposobnosti demonstracije određenih vještina učenika.

Član 6.

(Postignuća učenika)

Aktivnosti u procesu vrednovanja učenikovih postignuća i nivo usvojenosti pravila ponašanja provode nastavnici, razrednici i stručni saradnici objektivno, transparentno, kontinuirano i javno, poštujući učenikovu ličnost i dajući svakom učeniku jednaku priliku.

Član 7.

(Vrednovanje rada učenika s posebnim potrebama u obrazovanju)

- (1) Učenici koji spadaju u ovu kategoriju su definirani Pravilnikom o učenicima s posebnim potrebama - *Special educational needs policy*.
- (2) Kod učenika s posebnim potrebama treba vrednovati i njihov odnos prema radu i postavljenim zadacima te odgojnim vrijednostima.
- (3) Načine, postupke i kriterije vrednovanja učenika s posebnim potrebama, koji nastavne sadržaje jednim dijelom savladavaju po individualno-edukacionim i individualiziranim programima, nastavnici trebaju prilagoditi mogućnostima i sposobnostima učenika.
- (4) Vrednovanje treba usmjeriti na poticanje učenika na aktivno učešće u nastavi i vannastavnim aktivnostima, razvijati njihovo samopouzdanje i osjećaj napredovanja kako bi kvalitetno iskoristili očuvane sposobnosti, razvili nove i sustigli ostatak odjeljenja.
- (5) Načini i postupci vrednovanja trebaju biti u skladu s preporukama IBO-a koje se odnose na diferencijaciju u podučavanju, učenju i ocjenjivanju, primjereni stepenu i vrsti posebne potrebe učenika, te jasni svim učesnicima u procesu vrednovanja.
- (6) Nivo razvijenosti postignuća učenika treba provjeravati načinom u kojem se najbolje može izraziti, u skladu s kriterijima ocjenjivanja za odgovarajuću predmetnu grupu.

Član 8.

(Formativno i sumativno ocjenjivanje)

- (1) U duhu osvrta na vlastiti rad kao jedne od vještina u sklopu pristupa učenju/*approaches to learning*, formativno ocjenjivanje učenicima, njihovim roditeljima i predmetnim profesorima pomaže prepoznati učenikove jake i slabe tačke te im omogućuje da pred sebe postave konkretne ciljeve za unapređenje rezultata.
- (2) Nastavnik u sklopu formativnog ocjenjivanja, s ciljem uvida u postignuti nivo postignuća učenika u određenom trenutku i nastavnom predmetu, treba provesti početno ili inicijalno provjeravanje znanja (*mock assessment*), naročito kada se učenici po prvi put u svom obrazovanju susreću s određenim tipovima provjere znanja ili s određenim oblicima znanja i vještina. Pisane inicijalne provjere se ne ubrajaju u broj planiranih pisanih provjera znanja iz člana 10. ovoga pravilnika.
- (3) Rezultat inicijalne provjere se ne evidentira u dnevniku ocjena za dotični predmet ili odjeljenjsku knjigu, a služi kao povratna informacija nastavniku, učenicima i roditeljima o trenutno stečenom znanju iz predmeta iz kojeg se vrši provjera - formativno ocjenjivanje.
- (4) Sumativno ocjenjivanje predstavlja uobičajeni način ocjenjivanja učenika i pruža jasnu sliku o nivou postignuća koji je učenik dosegnuo u određenom trenutku. Kod primjene ove vrste ocjenjivanja, različiti tipovi zadataka mogu biti postavljeni pred učenike tako da ispunjavaju zacrtane ciljeve u okviru pojedinačnih predmeta, ali i omogućavaju primjenu različitih kriterija ocjenjivanja.
- (5) Rezultati sumativnog ocjenjivanja se redovno evidentiraju u odjeljenjsku knjigu i dnevnik ocjena za svaki predmet.

Član 9.

(Usmeno provjeravanje)

- (1) Pod usmenim provjeravanjem podrazumijevaju se svi usmeni oblici provjere postignutog nivoa kompetencija učenika (znanja, vještina, sposobnosti, samostalnosti i odgovornosti prema radu) koji rezultiraju ocjenom.
- (2) Usmeni oblici provjere provode se kontinuirano tokom cijele nastavne godine.
- (3) Usmena provjera znanja može biti kombinirana sa pisanim i/ili vizeulnim materijalima, kod zadataka kao što su usmene prezentacije i druge vrste zadataka kod kojih je to predviđeno kriterijima ocjenjivanja i ciljevima i zadacima predmetne grupe.
- (4) Usmeno provjeravanje i ocjenjivanje učenika može se provoditi na svakom nastavnom satu.
- (5) Usmena provjera znanja, u pravilu, ne smije trajati kraće od pet a duže od petnaest minuta, izuzev ukoliko učenik ne ponudi niti jedan odgovor na minimalno tri pitanja koja mu budu postavljena. U slučaju grupnih zadataka usmena provjera ne smije trajati kraće od pet a duže od petnaest minuta po učeniku. Ukoliko je trajanje usmene provjere znanja precizno određeno IBO-ovim vodičem za predmetnu grupu, u tom slučaju se primjenjuju odredbe definirane u vodiču.
- (6) U danu kada piše pisanu provjeru, učenik može biti usmeno provjeravan samo iz jednoga nastavnoga predmeta, odnosno iz dva nastavna predmeta ako taj dan nema pisanih provjera. Datum svake usmene provjere mora biti unesen u odjeljenjsku knjigu.

Član 10.

(Pisano provjeravanje)

- (1) Pod pisanim provjeravanjem podrazumijevaju se svi pisani oblici provjere koji rezultiraju ocjenom učenikovog pisanog rada. One se, osim trajanjem, mogu razlikovati formom i obimom nastavnog sadržaja.
- (2) Pisano provjeravanje vrši se poslije obrađenih i uvježbanih nastavnih sadržaja, kontinuirano tokom cijele nastavne godine, izuzev zadataka za koje određeni kriteriji ocjenjivanja IBO-a specifični za pojedine predmete podrazumijevaju ocjenjivanje u tzv. nepoznatim situacijama.
- (3) Sadržaji pisane provjere moraju biti prilagođeni vremenskom okviru pisane provjere.
- (4) Ocjene pisanih provjera se, u pravilu, upisuju u odjeljenjsku knjigu i elektronski ili štampani dnevnik ocjena za pojedini predmet.
- (5) Nastavnik je dužan upoznati učenike s obimom, sadržajem, vremenskim okvirom i načinom provođenja pisane provjere.
- (6) Nastavnik je prije pisane provjere dužan učenicima u pisanoj formi dati upute o kriterijima, načinu, skali i postupku vrednovanja zadatka koji se ocjenjuje (*instruction sheet*).
- (7) Nastavnik je dužan pisanu provjeru blagovremeno najaviti, a najmanje 5 (pet) dana ranije.
- (8) U jednom danu učenik može pisati samo jednu pisanu provjeru, a u jednoj sedmici najviše tri pisane provjere uključujući kontrolne radove i testove.
- (9) Raspored i dinamiku pisanja pisanih provjera nadgleda uprava škole.
- (10) Ukoliko u odjeljenju na pisanoj provjeri znanja (zadaci, kontrolni radovi, testovi, eseji, laboratorijski izvještaji, itd.) ne zadovolji 50% učenika, nastavnik je dužan poništiti pisanu provjeru, ne upisivati ocjene u odjeljenjsku knjigu i elektronski ili štampani dnevnik ocjena za pojedini predmet, utvrditi i otkloniti uzroke neuspjeha, o tome obavijestiti razrednika, pedagoga za IB programe i koordinatora programa, ponoviti pisanu provjeru te naznačiti u napomeni odjeljenjske knjige da je pisani rad ponovljen. Na ovaj stav se ne odnosi stav (8) ovog člana.
- (11) U slučaju učestalosti neuspjeha pisane provjere znanja, obavezno se trebaju poduzeti koraci predupređenja ponavljanja neuspjeha koji podrazumijevaju: analizu primjene svih elemenata pisane provjere, organizaciju dopunske nastave, razgovor IB pedagoga s učenicima, roditeljima i nastavnikom, dokimološku doedukaciju nastavnika i eventualnu zamjenu nastavnika kod naredne pisane provjere znanja, a po odluci nastavničkog vijeća.

Član 11.

(Evidentiranje ocjena)

- (1) Evidentiranje ocjena vrše predmetni profesori. Ocjene se evidentiraju u:
 - odjeljenjsku knjigu i
 - elektronski ili štampani dnevnik ocjena za pojedinačne predmete.
- (2) Ocjene se u odjeljenjskoj knjizi evidentiraju na način da predmetni profesor pored datuma provjere znanja upisuje bročanu vrijednost ocjene koju je učenik stekao na skali od 1 do 7.
- (3) Ocjene se u elektronskom ili štampanom dnevniku za pojedinačne predmete evidentiraju na način da predmetni profesor upisuje datum provjere znanja, vrstu zadatka iz kojeg je učenik ocijenjen, nivo postignuća učenika za svaki kriterij iz kojeg je učenik ocijenjen na skali od 0 do 8 i bročanu vrijednost ocjene koju je učenik stekao na skali od 1 do 7, a koja se također upisuje i odjeljenjsku knjigu.

- (4) Predmetni profesor je dužan ocjene upisivati redovno i blagovremeno - nakon saopćavanja ocjene učeniku, a najkasnije do narednog časa iz tog predmeta.

Član 12.

(Okvirni kalendar pisanih provjera znanja)

- (1) Okvirni kalendar pisanih provjera znanja (u daljnjem tekstu: kalendar) je školski dokument koji škola izrađuje za tekuću školsku godinu za sva odjeljenja IB Middle Years Programa.
- (2) Nastavnici uključeni u realizaciju nastave u IB Middle Years Programu do kraja treće sedmice nastave u svakom polugodištu utvrđuju kalendar za sva odjeljenja IB Middle Years Programa.
- (3) Kalendar je dostupan učenicima i njihovim roditeljima putem oglasne ploče, web-stranice škole ili elektronskim putem. Kalendar učenicima elektronskim putem šalju razrednik odjeljenja, pedagog za IB programe ili koordinator programa.
- (4) Kalendar se sastoji od popisa nastavnih predmeta i kalendara nastavnih sedmica te upisanih planiranih pisanih provjera. Izrađuje se prema operativnom nastavnom planu i programu i rasporedu sati pojedinih razrednih odjeljenja.
- (5) U kalendar se upisuju i kratke pisane provjere.
- (6) Nastavnik je dužan i pored objavljenog kalendara najaviti svaku pisanu provjeru znanja najkasnije 5 (pet) nastavnih dana prije provođenja.
- (7) U izuzetnim situacijama moguće je odgoditi planiranu pisanu provjeru ili odustati od pisanog provjeravanja utvrđenog kalendarom. Nakon obrazloženja i novog dogovora s učenicima, odluku o tome donose predmetni nastavnik, pedagog za IB programe, koordinator programa i direktor škole.
- (8) Učenik koji je bio odsutan sa časa na kojem je rađena pisana provjera znanja koja je obavezna nastavnim planovima i programima, dužan je pisanu provjeru raditi sljedeći čas.
- (9) Kalendar predlažu profesori, a usvaja vijeće profesora IB Middle Years Programa.

Član 13.

(Zaključna ocjena iz nastavnog predmeta)

- (1) Zaključna ocjena iz nastavnoga predmeta je izraz postignutog nivoa učenikovih kompetencija u nastavnom predmetu i rezultat ukupnog procesa vrednovanja tokom nastavne godine, a izvodi se na osnovu elemenata vrednovanja.
- (2) Zaključna ocjena iz nastavnoga predmeta na kraju nastavne godine se izvodi tako što predmetni profesor prvo izvede zaključni nivo postignuća za svaki od kriterija u vrijednosti od 0 do 8, a zatim završne nivoe postignuća za sva četiri kriterija zbroji i njihov zbir uvrsti u sljedeću skalu propisanu od strane IBO-a u svrhu zaključivanja ocjena na kraju polugodišta i nastavne godine:

Ocjena	Nivo postignuća
1	0 – 5
2	6 – 9
3	10 – 14
4	15 – 18
5	19 – 23
6	24 – 27
7	28 – 32

- (3) Zaključni nivo postignuća za zasebne kriterije ne mora proizlaziti iz aritmetičke sredine upisanih ocjena, nego se prema pravilima IBO-a u obzir uzima i to da li je učenik u toku polugodišta, odnosno nastavne godine, ostvario pozitivan ili negativan progres.
- (4) Kako bi bila izvedena zaključna ocjena, učenik iz svakog kriterija, odnosno iz svakog *stranda* - ishoda učenja, mora biti ocijenjen najmanje jedanput u toku polugodišta, odnosno najmanje dvaput u toku nastavne godine, a poželjno je da iz njih bude ocijenjen i više od dvaput.
- (5) Zaključnu ocjenu iz nastavnih predmeta utvrđuje odjeljenjsko vijeće na prijedlog predmetnog nastavnika.

Član 14.

(Pretvorba ocjena)

- (1) Na kraju polugodišta i nastavne odnosno školske godine vrši se pretvorba ocjena stečenih prema IBO-ovim pravilima u ocjene koje se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.
- (2) Pretvorba IBO-ovih ocjena u bosanskohercegovačke se vrši prema sljedećoj tablici konverzije:

IB ocjena	Ocjena u BiH
Excellent 7	odličan (5)
Very good 6	
Good 5	vrlo dobar (4)
Satisfactory 4	dobar (3)
Mediocre 3	dovoljan (2)
Poor 2	nedovoljan (1)
Very poor 1	

Član 15.

(Utvrdjivanje općeg uspjeha učenika)

- (1) Opći uspjeh učenika utvrđuje se prema sljedećoj skali prosječnih ocjena učenika iz svih predmeta:

Prosječna ocjena	Opći uspjeh
6,50 – 7,00	Excellent (7)
5,50 – 6,49	Very good (6)
4,50 – 5,49	Good (5)
3,50 – 4,49	Satisfactory (4)
3,00 – 3,49	Mediocre (3)

- (2) Nakon pretvorbe zaključnih ocjena prema IBO-ovoj skali ocjena u skalu ocjena koja se primjenjuje u Bosni i Hercegovini na osnovu tablice konverzije iz Člana 14. stav (2) ovog Pravilnika, opći uspjeh učenika se utvrđuje prema sljedećoj skali prosječnih ocjena učenika iz svih predmeta, a u skladu sa Zakonom o srednjem obrazovanju u Kantonu Sarajevo:

Prosječna ocjena	Opći uspjeh
4,50 – 5,00	odličan (5)
3,50 – 4,49	vrlo dobar (4)
2,50 – 3,49	dobar (3)
2,00 – 2,49	dovoljan (2)

- (3) Ako učenik na kraju nastavne godine iz jednog ili dva nastavna predmeta ima nedovoljnu ocjenu, opći uspjeh je nedovoljan bez obzira na prosječnu ocjenu, a učenik se upućuje na popravni ispit. Popravni ispit se polaže u skladu s odredbama Člana 17. ovog Pravilnika.
- (4) Ukoliko je učenik iz jednog ili oba nastavna predmeta na popravnom ispitu dobio nedovoljnu zaključnu ocjenu upućuje se da ponovi razred.
- (5) Ukoliko učenik na kraju nastavne godine iz tri ili više nastavnih predmeta ima nedovoljnu ocjenu, opći uspjeh je nedovoljan bez obzira na prosječnu ocjenu, a učenik se upućuje da ponovi razred.
- (6) Ocjenu učenika iz *personal projecta* utvrđuje IBO na osnovu obavezujuće eksterne moderacije učeničkih radova, a ona se evidentira na posebnom certifikatu koji izdaje IBO.

Član 16.

(Status neocijenjenih učenika)

- (1) Ako učenik iz opravdanih razloga (bolest, nezgoda i sl.) nije ocijenjen iz jednog ili više nastavnih predmeta na polugodištu, ne utvrđuje mu se opći uspjeh i iskazuje se kao neocijenjen uz mogućnost nastavljnja obrazovanja u drugom polugodištu.
- (2) Ako je učenik na kraju nastavne godine, iz opravdanih razloga koje utvrđuje nastavničko vijeće škole, ostao neocijenjen iz pojedinih predmeta, upućuje se na polaganje predmetnog ispita iz predmeta iz kojih je neocijenjen, uz obavezu organizacije predmetnog ispita do kraja školske godine.
- (3) Ako je učenik na kraju nastavne godine, iz opravdanih razloga koje utvrđuje nastavničko vijeće škole, ostao neocijenjen iz svih predmeta, upućuje se na polaganje razrednog ispita, uz obavezu organizacije razrednog ispita do kraja školske godine.
- (4) Način organizacije, vremenske rokove i način provođenja naknadnog polaganja predmeta utvrđuje nastavničko vijeće škole u skladu sa Zakonima i podzakonskim aktima, a vodeći računa o najboljem interesu učenika.
- (5) Ako je učenik iz neopravdanog razloga, kojeg utvrđuje nastavničko vijeće, ostao neocijenjen na kraju nastavne godine može se uputiti na ponavljanje razreda.
- (6) Učenici koji su neocijenjeni iz jednog ili više kriterija na kraju prvog polugodišta trebaju, ukoliko to okolnosti dozvoljavaju, biti ocijenjeni iz tih kriterija najkasnije s istekom prvog mjeseca nastave u drugom polugodištu, ili tokom prvog mjeseca počevši od prvog dana njihovog povratka na nastavu.

Član 17.

(Polaganje popravnih ispita)

- (1) Učenik koji na kraju nastavne godine ima iz jednog ili dva nastavna predmeta nedovoljnu ocjenu, upućuje se na popravni ispit.
- (2) Popravni ispit uključuje zadatke u pisanom i/ili usmenom obliku na osnovu kojih se osigurava da učenik bude ocijenjen iz sva četiri kriterija ocjenjivanja koje propisuje IBO.
- (3) Ocjena koju učenik zasluži na popravnom ispitu je zaključna ocjena iz predmeta iz kojeg je učenik polagao popravni ispit.

Član 18.

(Polaganje predmetnih ispita)

- (1) Učenik koji je iz opravdanih razloga koje utvrđuje nastavničko vijeće škole na kraju nastavne godine ostao neocijenjen iz pojedinih predmeta, upućuje se na polaganje predmetnog ispita iz predmeta iz kojih je neocijenjen, uz obavezu organizacije predmetnog ispita do kraja školske godine.
- (2) Predmetni ispit uključuje zadatke u pisanom i/ili usmenom obliku na osnovu kojih se osigurava da učenik bude ocijenjen iz sva četiri kriterija ocjenjivanja koje propisuje IBO.
- (3) Kako bi svaki kriterij ocjenjivanja mogao biti adekvatno ocijenjen, predmetni ispit može uključivati i zadatke koje učenik treba uraditi kod kuće, poput eseja, prezentacije, laboratorijskog izvještaja, praktičnog rada i sl. Učenik upute za izradu ovakvih zadataka mora dobiti najmanje 14 (četrnaest) dana prije polaganja predmetnog ispita.

Član 19.

(Ocjenjivanje vladanja)

- (1) Vladanje učenika ocjenjuje se na osnovu njihovog odnosa prema radu, drugim učenicima, nastavnicima i ostalim uposlenicima u školi, te prema školskoj imovini i u vanškolskim aktivnostima (ekskurzija, škola u prirodi, izleti, itd.).
- (2) Ocjene iz vladanja iskazuju se opisno i to: primjerno, vrlo dobro, dobro, zadovoljava i loše.
- (3) Ukoliko se učenik ne pridržava pravila, nastavnik može predložiti određenu pedagošku mjeru razredniku, odjeljenjskom vijeću, direktoru ili nastavničkom vijeću, koje može donijeti odluku o izricanju odgojno-disciplinske mjere učeniku.
- (4) Ukoliko učenik nakon izrečene pedagoške mjere popravi ponašanje, na prijedlog razrednika može mu se popraviti ocjena iz vladanja.
- (5) Ukoliko je učenik neocijenjen prema članu 16. ovog pravilnika, ne iskazuje mu se ni ocjena vladanja.

Član 20.

(Prava i obaveze direktora)

- (1) Direktor škole dužan je osigurati da se odredbe ovog pravilnika provode od strane svih radnika škole uključenih u provedbu IB Middle Years Programa.
- (2) Direktor, koordinator programa i pedagog za IB programe dužni su tokom školske godine pratiti provođenje ovog pravilnika.
- (3) Direktor je dužan razmotriti svaku pisanu predstavku roditelja koja se odnosi na načine i postupke vrednovanja učenika i pisano odgovoriti.

Član 21.

(Prava i obaveze koordinatora programa)

- (1) Koordinator IB Middle Years Programa dužan je informisati sve nastavnike i stručne saradnike o odredbama ovog pravilnika.
- (2) Direktor, koordinator programa i pedagog za IB programe dužni su tokom školske godine pratiti provođenje ovog pravilnika.
- (3) Koordinator programa dužan je osigurati da se kalendar ocjenjivanja iz Člana 12. ovog Pravilnika pravovremeno utvrdi.
- (4) Koordinator programa dužan je osigurati da kalendar ocjenjivanja po njegovom utvrđivanju bude dostupan učenicima putem oglasne ploče, web-stranice škole ili elektronske pošte.

- (5) Koordinator programa dužan je u saradnji s razrednicima i pedagogom za IB programe pratiti realizaciju planiranih pisanih provjera znanja.

Član 22.

(Prava i obaveze razrednika)

- (1) Razrednik je dužan na prvom roditeljskom sastanku informisati roditelje o odredbama ovog pravilnika, a učenike na prvom času odjeljenjske zajednice.
- (2) Razrednik je dužan tokom nastavne godine održati najmanje četiri roditeljska sastanka na kojima daje pregled postignuća u prethodnom razdoblju, informira roditelje o aktivnostima u razrednom odjeljenju te osigurava razmjenu informacija između roditelja i nastavnika, pedagoga, stručnog tima i direktora.
- (3) Vrijeme roditeljskih sastanaka i individualnih informativnih razgovora planira i donosi razrednik uz dogovor s direktorom, o čemu obavještava roditelje učenika.
- (4) Razrednik je dužan jednom u dvije sedmice organizovati individualni informativni razgovor za roditelje na kojemu upoznaje roditelja o ocjenama njegovog djeteta, izostancima i vladanju, a o terminima informativnih razgovora razrednik upoznaje učenike, roditelje, direktora i pedagoga za IB programe na početku školske godine.
- (5) Razrednik je dužan na zahtjev roditelja dogovoriti informativni razgovor s predmetnim nastavnikom.
- (6) Razrednik je dužan u saradnji s koordinatorom programa i pedagogom za IB programe pratiti realizaciju planiranih pisanih provjera znanja.

Član 23.

(Prava i obaveze nastavnika)

- (1) Nastavnik svakog nastavnog predmeta na početku i tokom školske godine dužan je upoznati učenike, a po potrebi razrednika te pedagoga, psihologa i stručnjaka edukacijsko - rehabilitacijskog profila (u daljnjem tekstu: stručni tim) s elementima ocjenjivanja, kao i načinima i postupcima vrednovanja.
- (2) Nastavnik je obavezan redovno i uredno voditi pedagošku evidenciju i dokumentaciju, u skladu s postojećim aktima.
- (3) Nastavnik blagovremeno, u skladu sa zahtjevima programa, učenicima u elektronskoj ili printanoj formi za zadatke kao što su eseji, laboratorijski izvještaji, usmene prezentacije, projekti i slični dostavlja upute za izradu zadataka koji se ocjenjuju – *instruction sheet* – koji sadrži prikkladne upute za izradu zadatka, informacije o kriterijima ocjenjivanja koji se primjenjuju u konkretnom zadatku, jasne rokove i način predaje zadatka, kao i rubrike ocjenjivanja za specifične zadatke koji ih svojom prirodom zahtijevaju – *task-specific rubrics*.
- (4) Za sve pisane provjere znanja, nastavnik učenicima u pisanoj formi u vidu komentara daje povratne informacije o njihovom učinku za svaki od kriterija koji je zadatkom ocijenjen.
- (5) Nastavnik pisane radove ocjenjuje i vraća učenicima na uvid u roku od (10) deset radnih dana.
- (6) U slučaju vrsta zadataka sa kojima se učenici nisu susretali ranije (eseji, laboratorijski izvještaji i sl.), nastavnici u okviru iste predmetne grupe, u svrhu formativnog ocjenjivanja sa učenicima rade jedan simulacijski (*mock*) zadatak na osnovu kojeg detaljno objašnjavaju format, sadržaj i kriterije ocjenjivanja za navedeni zadatak te učenike ocjenjuje za isti, ali bez unosa ocjena u odjeljenjsku knjigu ili dnevnik za predmet koji predaju.

- (7) Nastavnik ocjenjuje javno u razrednom odjeljenju, osim u iznimnim slučajevima (nastava u bolnici, u kući).
- (8) Nastavnik je obavezan svaku ocjenu javno saopćiti, obrazložiti učeniku i upisati u rubrike za ocjene učenika u odjeljenjskoj knjizi, bez ikakvih drugih oznaka.
- (9) Ocijenjeni pisani rad, te druge vrste radova, nastavnik je dužan dati učeniku na uvid a roditeljima na zahtjev i čuvati u školi do kraja školske godine.
- (10) Nastavnik uredno i blagovremeno izrađuje izvještaje o uspjehu učenika (*report cards*) za svoj predmet i potpisane i ovjerene pečatom škole ih dostavlja razrednicima odjeljenja, a u elektronskoj formi ih šalje koordinatoru programa radi arhiviranja.
- (11) Iz predmeta čiji to specifični kriteriji zahtijevaju, izrada određenih zadataka može biti snimana u audio i/ili video formatu. Sve snimke učenika nastavnici mogu koristiti isključivo u školi s ciljem analize rada i omogućavanja poboljšanja učenika u njihovom radu. Isti mogu biti proslijeđeni jedino IBO-u u slučajevima obavezne moderacije i monitoringa ocjenjivanja.
- (12) Snimci učeničkih zadataka iz prethodnog stava mogu biti korišteni u procesu nastave u svrhu formativnog ocjenjivanja, ali isključivo uz prethodnu pisanu saglasnost učenikovog roditelja.
- (13) Nastavnik je dužan u roku od tri radna dana odgovoriti na poruke koje dobije od učenika ili njihovih roditelja putem zvanične školske elektronske pošte, a koji se odnose na zakazivanje termina individualnog informativnog razgovora s roditeljima učenika.

Član 24.

(Prava i obaveze učenika)

- (1) Učenik se na početku školske godine na prvom nastavnom času upoznaje s elementima i kriterijima ocjenjivanja, kao i načinima i postupcima vrednovanja za svaki nastavni predmet.
- (2) Učenik je dužan pridržavati se svih rokova koji se odnose na proces ocjenjivanja.
- (3) Učenik koji je bio odsutan sa časa na kojem je rađena pisana provjera znanja, dužan je pisanu provjeru raditi sljedeći čas, ukoliko nastavnik ne odredi drugačije zbog koncepcije časa.
- (4) Učenik koji je iz opravdanog razloga bio odsutan sa časa na kojem je trebao nastavniku predati rad koji se ocjenjuje a koji je rađen kod kuće, dužan je taj rad predati nastavniku na prvom sljedećem času kojem prisustvuje. U slučaju da nastavniku ne preda taj rad, učenik će iz svakog kriterija koji je trebao biti primijenjen u procesu ocjenjivanja tog zadatka biti ocijenjen nivoom postignuća 0 (nula). U slučaju dužeg izostanka učenika s nastave nastavnik učeniku može odobriti produženje roka za predaju rada.
- (5) Učenik koji je prekršio odredbe Pravilnika o akademskom poštenju koji se primjenjuje u provedbi IB Middle Years Programa će iz svakog kriterija korištenog u procesu ocjenjivanja tog zadatka biti ocijenjen nivoom postignuća 0 (nula) te će se na njega primijeniti i druge odredbe Pravilnika o akademskom poštenju koje tretiraju takve slučajeve.
- (6) Učenik ima pravo uvida u sve ocijenjene pismene radove, ali nema pravo fotokopiranja, fotografisanja i izuzimanja rada iz škole.
- (7) Učenik ima pravo znati kriterije ocjenjivanja iz svakog nastavnog predmeta.
- (8) Učenik ima pravo da mu svaka dobivena ocjena bude obrazložena.

Član 25.

(Prava i obaveze roditelja)

- (1) Roditelj ima pravo i obavezu da se upozna sa elementima ocjenjivanja, kao i načinima i postupcima vrednovanja za svaki nastavni predmet.
- (2) O načinima i postupcima vrednovanja i ocjenjivanja roditelje informiše razrednik na roditeljskim sastancima i individualnim informativnim razgovorima, a po potrebi i predmetni nastavnik.
- (3) Roditelj je dužan redovno dolaziti na roditeljske sastanke i individualne informativne razgovore s razrednikom.
- (4) Roditelj je dužan sve izostanke učenika opravdati u roku od tri radna dana, a u slučaju izostanaka u posljednjoj sedmici polugodišta ili nastavne godine zaključno sa posljednjim danom polugodišta odnosno nastavne godine. U slučaju da roditelj ne opravda izostanke učenika u navedenom roku, oni se klasificiraju kao neopravdani, što za rezultat može imati izricanje odgojno-disciplinskih mjera učeniku, odnosno dovesti do promjene učenikove ocjene iz vladanja.
- (5) Roditelj ima pravo uvida u pisane i druge radove i ocjene djeteta na organizovanim individualnim informativnim razgovorima s razrednikom ili predmetnim nastavnikom.
- (6) Roditelj ima pravo putem zvanične školske elektronske pošte, prema objektivnim potrebama, od svakog predmetnog nastavnika zatražiti i individualni informativni razgovor s predmetnim nastavnikom. Ukoliko roditelj ne može kontaktirati predmetnog nastavnika putem elektronske pošte, taj kontakt uspostavlja uz posredstvo razrednika.
- (7) Roditelj ima pravo pismeno izvijestiti koordinatora programa i direktora ako mu razrednik ili predmetni nastavnik odbija dati blagovremeno i potrebno obavještenje o uspjehu njegovog djeteta.
- (8) Roditelji imaju pravo na pisane predstavke (primjedbe, komentare i sugestije) o vrednovanju učenika koje podnose direktoru.
- (9) U posljednjoj sedmici prvog polugodišta i posljednje dvije sedmice nastavne godine ne organizuju se roditeljski sastanci i individualni informativni razgovori osim za potrebe pravljanja izostanaka učenika.
- (10) Roditelj ima pravo uložiti prigovor na zaključnu ocjenu a prema Zakonima.

Član 26.

(Stupanje na snagu ovog pravilnika)

- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu danom donošenja.

Sarajevo, 26.04.2017.

Predsjednica Školskog odbora
Aida Rizvanović, prof.